

"78/2-3

KISGRAFIKA

A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESÍTŐJE

A LUGANO város által I. díjas Walter BANGERTER (Svájc) autotípiája P2

A címlapon STETTNER Béla linómetszete X3

A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESETŐJE — XVII. ÉVF. 2-3. SZÁM

SZERKESZTŐ: SEMSEY ANDOR — A KIADÁSÉRT FELEL: RÉTHY ISTVÁN K.B.K. TITKÁR
1026. BUDAPEST, II. JÚLIA U. 2/C.

LUGANO '78

XVII. NEMZETKÖZI

EXLIBRIS KONGRESSZUS

Éppen egy negyedszázad múlt el azóta, hogy az ausztriai Kufsteinban Mantero doktor kezdeményezésére először találkoztak az ex libris művészei, gyűjtői és kedvelői egy nemzetközi kongresszus keretében és tíz éve, hogy az ex libris-barát egyesületek új nemzetközi szövetsége, a F.I.S.A.E., amelynek tizenhét alapító egyesülete között már ott találjuk a magyar Kisgrafika Barátok Körét is, Comoban megrendezte a XII. nemzetközi ex libris kongresszust. Azóta kétvétenként váltakozva folytatták a sort Budapest, Helsingör, Bled, Lisszabon. A következő találkozó megrendezése mindig a problémák özönét vetette fel, de talán soha nem volt a helyzet annyira bizonytalan, mint Lisszabon után. Sajnos, a mindnyájunk által nagyon várt prágai találkozót a csehszlovák testvéregyesület nem tudta tető alá hozni. A belgiumi St. Niklaas város, a nemzetközi ex libris centrum otthona, átgondolva a rendezéssel járó nehézségeket, kezdeti jelentkezését szintén visszavonta. Mint már annyi nehéz helyzetben, Carlo Chiesa közismert dinamizmusával átgéjtette a holtpontra a rendezés kérdését és a Svájci Ex libris Klub (S.E.C.) rendezésében Lugano városa lett 1978. évi augusztus 16-tól 20-ig a XVII. Nemzetközi Ex libris Kongresszus színhelye. A kezdeti elképzelés, mely szerint a kongresszusokat felváltva volna a tőkés és a szocialista országok, már St. Niklaas jelentkezésével is törést szenvedett. Sok gyűjtőnk és művésznk, aki Lisszabonban is ott volt, ezúttal nem tudta megvalósítani a kongresszusi részvételt, azonban így is népes delegációval tudtunk jelentkezni, a luganoi tó partján lévő Palazzó dei Congressi, a kongresszusi palota modern épületében. A kongresszusi palotát zárt folyosó kötötte össze a barokk Villa Cianival, ahol a kiállításokat rendezték.

VÁRKONYI Károly fametszete X2

T. JÓZWIK linómetszete X3

Jegyezzük itt meg, hogy Lugano már egyszer volt kongresszusi város, még pedig 1954-ben, a kufsteini találkozó utáni évben, amikor már felvetődött egy nemzetközi szövetség megalapításának gondolata.

A jelentkezők számára még elutazásuk előtt szétküldték a résztvevők névsorát is tartalmazó katalógust, amelyből megtudhattuk, hogy 265-en jelentkeztek a kongresszusra a nyomdába adásig. Ilyen nagy számmal a rendezőség nem is számolt, ezért utólagos jelentkezéseket nem tudtak elfogadni. Mi magyarok csak Magyarországról 22-en voltunk, ehhez jöttek még a más országokban élő magyarok, akik velünk együtt hat országot képviseltek! Művészeink közül *Diskay Lenke*, *Józsa János*, *Stettner Béla* és *Várkonyi Károly* szerepelt a résztvevők között, valamint a romániai *Baász Imre*. A jelentkezés és szállásfoglalás után átvettük a kongresszusi kiadványokat, közöttük a nagy izgalommal várt F.I.S.A.E. sorozat, „Az ex libris művészei” IV. kötetét. Ezekről a kiadványokról a Könyvespolc rovatunkban számolunk be.

Augusztus 17-én csütörtökön reggel 9 órakor az ún. kék teremben nyílt meg a F.I.S.A.E. delegátusok közgyűlése. A Kisgrafika Barátok Körét taglétszámunk arányában 4 delegált képviselte, megjelent rajtuk kívül mint megfigyelő Stettner Béla, a K.B.K. művészeti vezetője is. A liszaboni kongresszus elnökének, Artur Mário da Mota Mirandának beszámolója után Carlo Chiesa adott tájékoztatást a luganói kongresszus megszervezésének kérdéseiről. Több javaslat került megvitatásra. Az állandó F.I.S.A.E. titkárság, bár annak szükségét mindenki elismerte, most sem tudott megvalósulni, ezzel szemben a Klaus Rödel által Frederikshavnban kiadott, eddig nem hivatalos F.I.S.A.E. orgánium, az Ex libris Revue ezentúl mint a F.I.S.A.E. hivatalos közlönye kerül kiadásra. Az UNESCO-hoz való csatlakozás ügyében sem sikerült előbbre lépni, és elvetették azt a javaslatot is, hogy a kongresszusok ezentúl 2 év helyett 3–4 évenként kerüljenek megrendezésre. Az elnök, Carlo Chiesa szerint ez az időeltolás a kapcsolatok lazulására vezetne. Sajnos, a következő napirendi pont, a következő kongresszus helyének kijelölésére nyitott kérdés maradt. Bár korábban olyan tájékoztatást kaptunk, hogy Lipcse ismét beszáll a kongresszust rendező városok sorába, erre az alkalomra az NDK egyesület ezúttal még nincs felkészülve, esetleg a következő

A. KALASNYIKOV fametszete X2

kongresszust már meg tudná rendezni. De a következőnek a megrendezésére már mi is tudnánk vállalkozni, erre a vállalásra meghatalmazásunk is volt, azonban a közgyűlések minden esetben csak a következő alkalomról döntenek. Mint lehetőség, bár számunkra teljesen irreálisan felvetődött a Kanadában megrendezendő találkozó gondolata is, valamint szóbakerült Moszkva is, amit mi őszinte örömmel üdvözlőnénk. Így ez év végéig a kérdés nyitva marad és ha nem érkezik más komoly ajánlat, a Svájci Ex libris Klub hajlandó az 1980. évi kongresszust is megrendezni, ezúttal Bernben. Mantero doktor felhívta a figyelmet, hogy egy ilyen baráti találkozót sokkal szerényebb keretek között is meg lehet rendezni, sőt ez lenne a kívánatos. A közgyűlés után került sor a konferenciateremben a kongresszus megnyitására. Ezt követte a kiállítások megnyitása. A korábbi évek gyakorlatától eltérően nem volt nemzetközi kiállítás, hanem csak tematikus kiállítások (heraldikus ex librisek, szimbolikus ex librisek), *Anatolij Kalasnyikov fametszeteinek kiállítása* (a művész egyébként a kongresszuson is részt vett), valamint a két pályázatra, Lugano városára és a Fabio Schaub alapítványára beérkezett pályaművek. Az előbbiekek száma 196, a zeneieké 273 volt. (Érthető módon a kötetlen zenei téma több művészt tudott inspirálni, mint a sokak számára ismeretlen svájci táj.) A beérkezett anyag elrendezése nem volt szerencsésnek mondható: a grafikák sorszámmal és jelígyével ellátva voltak kiállítva, így a nézőnek a már korábban megküldött katalógusból kellett a nevet visszakeresni. Sajnálattal kellett tudomásul vennünk, hogy legjobb grafikusaink nagy része távolmaradt a pályázatoktól. Annál nagyobb öröm volt *Perei Zoltán* sikere, aki Lugano város III. díját nyerte el. A többi díjnyertes mű, amint azt már a kongresszus előtt szétküldött tájékoztatóból értesültünk és ahogy azt a kiállítások megnyitásokor kihirdették: Lugano város díja: I. *Walter Bangerter* (Svájc) betűkompozíció-autotípiája, II. *Michel Jamar* (Franciaország) rézmetszete, III. *Perei Zoltán* fametszete. A Fabio Schaub alapítvány díja: I. *Grazina Didelyté* (Szovjet-Litvánia) remekbesikerült rézkarca, II. *Baász Imre* (Románia) rézkarca. (A korábban csak könyvillusztrációiról ismert művészt remélhetőleg alkalmunk lesz a jövőben egyéb kisgrafikáin keresztül is megismerni), III. *Jana Kiselová-Síteková*, (Csehszlová-

Città di Lugano

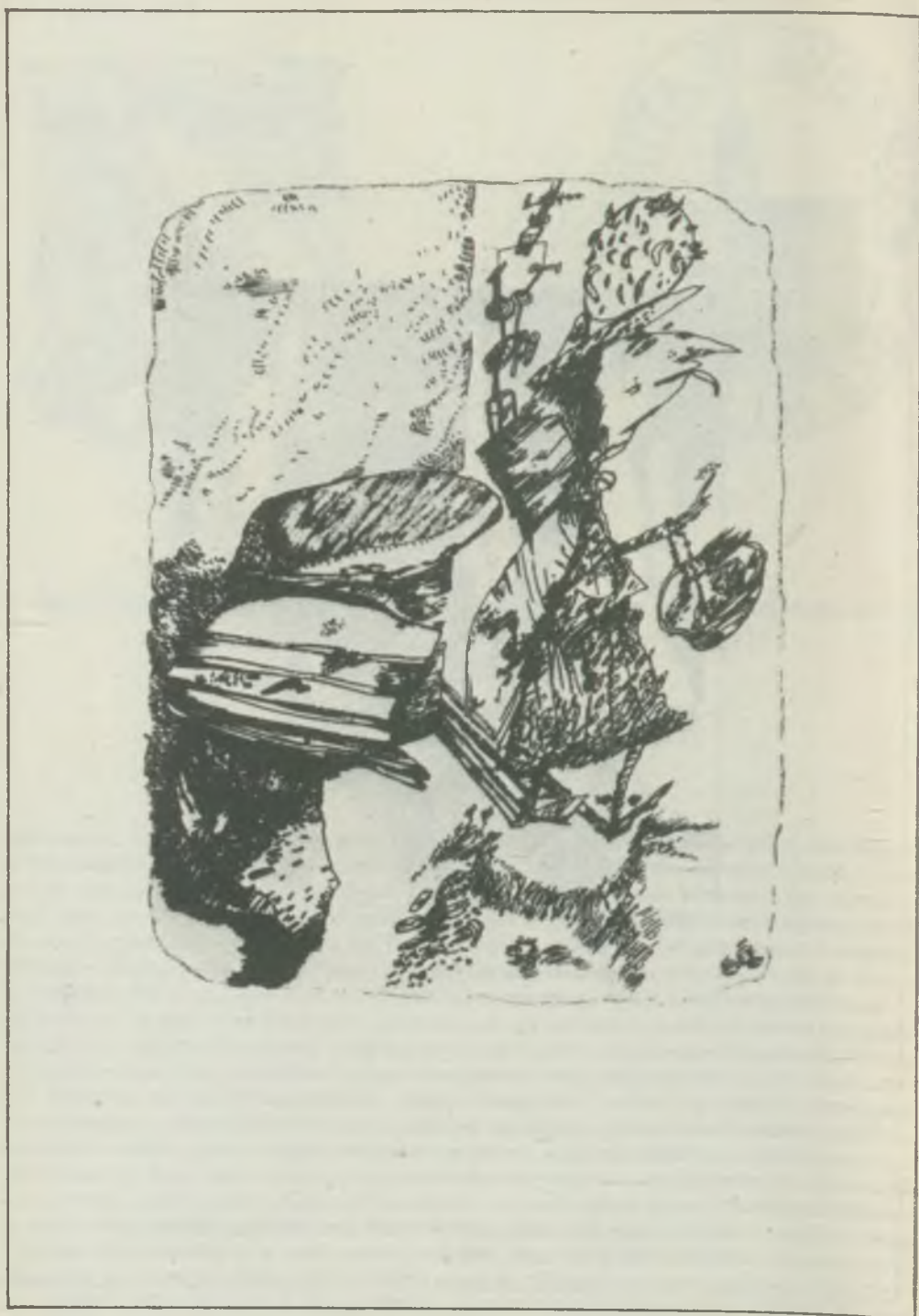
M. JAMAR második díjas rézmetszete C2 (Franciaország) PEREI Zoltán harmadik díjas fametszete X11

nia) rézkarca. A következő napot, pénteket egésznapos autóbussz-kirándulás tette emlékeztetéssé. Ragyogó napsütésben — az egyik autóbusszvezető szerint tíz éve, amióta vezet, nem volt ilyen szép idő — látogattunk végig néhány alpesi hágót: a Nufenen-hágó, a Rhone-gleccser, az ebéd színhelye, a Szt. Gotthárd-hágó, végül a Monte Prosa vendéglő voltak az út állomásai. Szombaton délelőtt zajlott le a nyugatnémet és a svájci egyesületek, a D.E.G. és a S.E.C. közgyűlései. A cserére elegendő időt hagyott a program. Nemcsak a kongresszusi palotában, hanem az állandó titkárság helyiségében, a Via Pretorio 20. sz. alatt is volt elegendő hely erre a célra. Hogy minél több időt tölthessenek együtt a résztvevők, elmaradtak az egyébként is mérsékelt érdeklődést kiváltó előadások, bár egy kongresszus rangját rendszerint ezek adják meg. Még egy változás volt a korábbi kongresszusokhoz viszonyítva: a szombaton délután, a kongresszusi palota bankett-termében megrendezett ünnepi vacsorán nem voltak véget nem érő tósztok, ezzel szemben a kellemes este tánccal fejeződött be. „Tácol a kongresszus”, miként azt a bécsi kongresszusról Ligne herceg mondotta 1815-ben. Gyűjtőtársadalmunk legnagyobb részének korbeli hovatartozását vette tekintetbe a zenekar, amikor főleg régi táncszámokat játszott. Vasárnap délelőtt ismét a kongresszusi palotában gyűltek össze távozás előtt a kongresszus résztvevői, hogy búcsúpohár mellett mondjanak egymásnak istenhozzádot, megerősítve a régi kapcsolatokat és üdvözölve az újakat. A következő találkozó sorsának bizonytalansága egyáltalán nem hatott leverően, hiszen már eddig is sokszor fenyegette veszély a láncolat fennmaradását, de a baráti szellem, az az óhaj, hogy időről-időre felvegyék a kapcsolatot a világ gyűjtői és művészei, mindig talált valamiféle megoldást. Ebben a reményben fejeződött be a XVII. Nemzetközi Ex libris Kongresszus, amely méltán választotta ezt a jelmondatot: CARPE DIEM, használd ki a napot!

Semsey Andor

Grazina DIDEULTÉ első díjas rézkarca C3 (Szovjetunió – Litvánia)

BANGA Ferenc – Jegyzetek – offszet-litográfia L–P7

V. ORSZ. KISGRAFIKAI TALÁLKOZÓ DEBRECEN

A hazai kisgrafikai élet hagyományossá vált találkozóinak sorában ötödik alkalommal július 1-én és 2-án Debrecenben találkoztak gyűjtőink és művészeink.

A debreceni találkozót a Pedagógus Szakszervez megyei művelődési házában „Ajtósi Dürer” ex libris-gyűjtőköre rendezte a Városi Tanács VB Művelődési Osztálya, a Népművelési Intézet, a Hortobágyi Nemzeti Park igazgatósága, az Alföldi Nyomda és a Pedagógus Szakszervezet támogatásával.

Az előkészítésben, a szervezésben és a lebonyolításban egyaránt oroszlánrészt vállalt a gyűjtőkör vezetője Lenkey István. Gondos munkáját bizonyítja a kellemes légkörben, szervezetten lezajlott találkozó. Valószínűleg az időpont korai megválasztása (Hortobágyi Lovasnapok egyidőbe esett a találkozóval) okozta, hogy a debreceni gyűjtők nagyon kevesen képviseltették magukat a programokon.

A már kialakult gyakorlat szerint 1977. végén hirdették meg a kisgrafikai pályázatot a rendezők. A pályázat témája kötött volt. A témát Debrecen város és a Hortobágy történelmi, építészeti nevezetességeiben, a megye híres embereinek, növény- és állatvilágának megjelenítésében határozták meg. A beérkezett pályaművek közül a Képző- és Iparművészeti Lektorátus zsűrije 24 művész 98 grafikáját fogadta el.

Az első napi program a vendégek hivatalos fogadása után a Kossuth Lajos Tudományegyetem IX. termében Sz. Kürti Katalin előadásával kezdődött. Témája a XX. század első felében jelentős debreceni kisgrafikai élet. Előadását délután a Déri Múzeumban egy alkalmi kiállítással egészítette ki. Az ő vezetésével jártuk végig délután a Medgyessy és Munkácsy termet és a képzőművészeti kiállításokat. Az „Élővilág a festészetben” című kiállításon Csiby Mihály festőművész tagtársunk, a kiállítóművész volt a tárlatvezető.

A Déri Múzeum után a Református Kollégium megtekintése következett. Az egyháztörténelmi anyagot Nagy Dezső mutatta be. Vacsora után az Óbester borozóban találkoztak gyűjtők és művészek – és a fehér asztal mellett folytatódott a találkozó.

FERY Antal fametszete X2

JÓZSA János fametszete X2

A második napi program a Pedagógus Művelődési Házban kezdődött a pályázati anyagból rendezett kiállítás megnyitásával és a díjak kiosztásával.

Dr. Földvári László a Művelődési Ház igazgatója köszöntötte a találkozó résztvevőit. A kiállítást Lenkey István nyitotta meg a díjak kiosztását követően.

I. díjat nyert *Szabó Vladimír* grafikusművész

II. díjat nyert *Perei Zoltán* grafikusművész

III. díjat nyert *Püspöki István* grafikusművész

A Hortobágyi Nemzeti Park igazgatósága által alapított díjat Dr. Salamon Ferenc igazgató *Józsa János* debreceni grafikusművésznek adta át.

A Pedagógus Szakszervezet különdíját három pedagógus képzőművész – *Szabó László* debreceni, *Szilágyi Imre* hajduböszörményi és *Várkonyi Károly* debreceni grafikusok kapták. Minden kiállító művész megkapta Várkonyi Károly ez alkalomra készített emléklapját. A kiállított grafikákhoz az Alföldi Nyomda kollektívája gazdagon illusztrált, izléses katalógust készített, – melyet Molnár László tervezett.

A kiállított anyag összehasonlítva a korábbi országos találkozókkal összekötött pályázatok anyagával, azt mutatja, hogy a művészi színvonal emelkedik. Minden grafikabarátnak örömeire szolgált, hogy olyan országosan is ismert nevekkel találkozhattunk, mint *Szabó Vladimír* és *Tarjáni Jenő*.

Hiányzott a kiállítók közül jó néhány olyan grafikusművész, aki a korábbi pályázatokon színvonalasan szerepelt, ami részben másirányú elfoglaltságukkal, részben pedig a pályázati felhívás késésével magyarázható.

A kiállítás után Dr. Szamosújvári Sándor tanár „A kisgrafika és a közművelődés, a honismeret, a helytörténet és a műemlékvédelem kapcsolata” címmel tartott előadást (az előadás teljes szövegét a Kisgra-

SZABÓ Vladimír rézkarca C3

fika jelen számában közöljük). Ezután, míg a gyűjtők cseréltek, a KBK vezetősége megbeszélést tartott. A vezetőségi ülésen 4 fontos probléma merült fel.

1. Az országos találkozót minden 2. évben össze kell kötni a Balatoni Biennálével. Ez volt eddig is a legrangosabb hazai kisgrafikai rendezvény, amelynek színvonalát még azzal szeretné emelni a KBK, hogy kötetlen témával nemzetközi pályázatot hirdet. A rendezést a vezetőség a Tihanyi Múzeummal közösen vállalná.
2. A pécsi csoport javaslatát, amelyet a luganói kongresszuson a F.I.S.A.E. közgyűlés elé kívántak vinni, módosításokkal fogadta el a vezetőség.
3. A N.E.L.K.-ra Luganóba megválasztották a magyar küldötteket.
Vezetője: Dr. Semsey Andor, a Kisgrafika szerkesztője
Tagjai: Szentesi Flórián pécsi, Lenkey István debreceni Pittmanné Mikó Ildikó szombathelyi gyűjtők.
4. Az a probléma is tisztázásra került, ami a vezetőséget hosszabb ideje foglalkoztatja, hogy vajon nincs-e igazuk azoknak, akik a KBK vezetőségének művészcentrikusságát túlzásnak tartják. Nincsen, hiszen a 15 tagú vezetőségben csupán 5 művész van és 10 a gyűjtő. A vezetőség tagjait a Művészeti Szakszervezet jelöli ki, ami a vezetőségi tagokra nézve felelősséget jelent az ország kisgrafikai életének irányításában. Gyűjtőszemmel nézve számunkra csak hasznos lehet, ha értő művészek irányítják kisgrafikai életünket.

Mind a grafika barátai, mind a művészek vittek magukkal valamit Debrecen város múltjából, láthatták jelenét, betekinthettek kulturális értékeibe, és a baráti találkozó erősítette a művészek és a gyűjtők kapcsolatát.

Pittmanné Mikó Ildikó

A KISGRAFIKA NÉPMŰVELŐDÉSI JELENTŐSÉGE

ÉS A HONISMERETTEL, HELYTÖRTÉNETTEL, MŰEMLÉKEKKEL VALÓ KAPCSOLATA

(Elhangzott 1978. július 2-án a debreceni 5. Országos Kisgrafika Találkozón)

A gyűjtés nemcsak a gyermeknek, de az embernek is az egyik legrégebb szenvedélye. Ha a gyűjtés kulturális jellegű, az esztétikai érzék, a szellemiségnek, az egyéniség kibontakozásának egyik segítő tényezője lehet.

A kisgrafika művelőinek és gyűjtőinek e találkozásán érdemes néhány gondolatot felvetni e nemes szenvedély kulturális jelentőségéről, s a honismerettel, a helytörténettel, az irodalommal s a műemlékekkel való kapcsolatáról. Időszerű e kérdés annál is inkább, mert a közművelődés irányítói keresik a permanens, folyamatos művelődés területeit, útját, módját, tartalmi és szervezeti kérdéseit, formáit. Egyre inkább bizonyossá lesz, hogy a korszerű művelődési folyamat nem köthető szervezett oktatási formához, — túl azon —, kortól, nemtől, foglalkozástól független. E folyamatban igen fontos, hogy az egyénnek minél nagyobb önállósága, aktivitása legyen.

A képzőművészeti nevelés területén igen széles alkalom nyílik a tevékenységre. A képzőművészet tág körén belül jó lehetőség nyílik a kisgrafika kedvelőinek a gyűjtésre. Ez jó alkalom a képzőművészeti nevelésre, az ízlésfejlesztésre, a honismeret, történelem, helytörténet, műemlékek területén az ismeretek bővítésére is. Ezen a területen sokat tett a Kisgrafika Barátok Köre, a vidéki szervezetek és a Kisgrafika c. kiadvány. Különösen jelentős a grafikuművészek és gyűjtők között kialakuló eleven, néha alkotónak mondható kapcsolat. A gyűjtő méltán érezheti, hogy részese az alkotásnak. Itt három tényezőről beszélhetünk: az alkotóról, a megrendelőről és a témáról. A három tényező között kölcsönhatás áll fenn. Nem csökkenti a művész szerepének jelentőségét, ha megállapítjuk, hogy a másik kettőnek is megvan a maga szerepe és hatása. Természetesen sokat számít, hogy milyen a megrendelő igénye, elképzelése, ízlése s nem kevésbé a kivitelezés művészi színvonala. S ha már a színvonalnál tartunk, felvetődhet a kérdés, a kisgrafikának milyen a szerepe, helyzete, a megbecsülése a képzőművészet területén. N.G. önarcképes exlibrisén a következő verssorok olvashatók:

Megsegíteni jó vagy mégis:

„Kisgrafika”, „Kispoézis”.

Szeretnénk hinni, hogy a kisgrafikában lehet nagy poézis is.

Amit G. Szabó Kálmán jó negyven évvel ezelőtt „A magasyomásról” című cikkében írt, ^{1/}s ma is időszerű a színvonallal kapcsolatban: „A fametszet a vonal, a folt, a fény élete, ezeket kell egymásnak és a tárgyi formákkal összhangba hozni. Mint ilyen, teljes kifejezője lehet a leggazdagabb művészi elképzelésnek, ahol a folt, vonal absztrakciója mindig ugyanolyan értékű, mint az ábrázolt tárgyi forma. Ezért olyan alkalmas a mai modern művészi látás kifejezésére”.

A honismeret egyre inkább szélesedő mozgalom, amely magába foglalja többek között a hazai tájat, történelmet, helytörténetet, intézménytörténetet és az irodalomtörténet helyi vonatkozásait, a néprajzot, a műemlékvédelmet. A honismeret mint a hon megismerésére irányuló mozgalom a felsoroltak nélkül üres frázissá válhat, de e tudományok vagy segédtudományok csak a honismereti mozgalom eleven sodrásában lesznek élő s ható erővé. Természetesen a fentiek nem mindig választhatók szét, közöttük gyakran szoros összefüggés van.

Csak köszönet illeti az 5. Országos Kisgrafikai Találkozó rendezőit, s a pályázat kiíróit, hogy a meghirdetett témában Debrecen múltjával, kultúrájával, s a Hortobágygal oly széles lehetőséget kínáltak az alkotó művészeknek. Elismerés illeti Debrecen Megyejogú Városi Tanács V.B. Művelődési Osztályát a

„Képmutató a Hídi vásáron”

Vérbj

VÉN Zoltán – „Képmutató a Hídi vásáron” c. rézkarca C3

találkozó támogatásáért, az Alföldi Nyomda vezetőit a szép kivitelű katalógus elkészítéséért, a Debreceni Pedagógus Művelődési Házat, elsősorban Dr. Földváry László igazgatót a többhónapos szervezőmunkáért, az Ajtósi Dürer Ex librisgyűjtő Kört, személyszerint Lenkey István titkárt a gondolat felvételéért, a kiállítás egyik lelkes és szakszerű rendezőjeként a Hortobágyi Intéző Bizottság vezetőjét, Dr. Salamon Ferencet, s mindenkit, akinek e kétnapos találkozó munkájában része van. E kör, amelynek magam is alapító tagja vagyok, gyakran rendez kiállítást, tart cseréket, előadásokat s kiadványokat jelentet meg. E mai kiállítás és találkozó mégis határkő a kör eddigi életében, s kiemeli szerepét a Kisgrafika Barátok Körének országos találkozó jellege, a titkári értekezlet rendezése is.

A kiállítást megnyitották s megtekintettük. Ilyenkor gyakran esünk kísértésbe, hogy átsétálunk a kiállításon, rápillantunk a lapokra, futólag bele-beleköstölünk a látvány örömébe. Ezt ki így, ki úgy most is megtette. Talán nem lesz ünnepontás, ha ez előadás keretében a megnyitás, s a díjak átadása után, a teljesség igénye nélkül a kiállításhoz kapcsolva szólunk a fenti gondolatokról.

A kiállított lapok egyenként és összességükben maguktól beszélnek. A kisgrafika sajátos, egyéni nyelven, de mégis általános és a helyi témák mellett is örök érvényű mondanivalót közvetítenek, amelyet a szó nem pótolhat, legfeljebb kiegészíthet.

Azt mondhatjuk a honismeret egy nagyobb, integráló, összesítő fogalom és mozgalom. A honismeret-hoz legközelebb a táj, a szülőföld s a rajta élő, küszködő ember áll. A pályázat kiírásában jelentős szerepet kapott a Hortobágy, ez a hazánkban s Európában is egyedülálló szikes, füves puszta, a sajátos növény- és állatvilágával, népművészeti és néprajzi hagyományaival. Hortobágyot a reformkorban fedezték fel az írók, költők, majd a néprajzkutatók s a festők is. Veres Péter így ír Falusi krónikájában azoknak a művészeknek, akik a Hortobágyot nem találták eléggé festői témának: „... ez volt a puszta élete az én gyermekkoromban, s ha valami szép a világon, hát ez szép volt. Témahiányban szenvedő festők, akik éveket töltenek egy-egy városban és tízszer lefestenek egy-egy kertészletet vagy erdőzugot... kijöhettek volna ide is, s ha meg tudták volna festeni, lenyűgözően szép képeket, magyar képeket adhattak volna a

világnak. De nekik a pusztá egyhangú. Pedig nem is egyhangú, csak más szemmel kell nézni, mint a változatos várost. De nemcsak nézni kell, látni is." Ha áttekintjük Medgyessy Ferenc munkásságát, azt kell látnunk, hogy a legnagyobb magyar szobrász nemcsak nézte, látta, hanem a Hortobágygal kapcsolatos élményét számtalan alkotásában meg is mintázta^{2/}. Káplár Miklós, aki a Hortobágy széléről indult és ide tért vissza festőként, így foglalja össze célját: „Én nem csupán gulyát, ménest és pásztorokat akarok festeni, hanem a Hortobágy lelkét”.

Szabó Vladimír mind a hat témáját a régi Hortobágyról, a hídi vásárból merítette, amelyben a folklór motívumait is jól felhasználta. A környék jó ismerője és művésze Józsa János két illusztrációban is foglalkozik a Hortobágygal. Csiby Mihály a növény- és állatvilág kitűnő ismerője és festője az első nemzeti parknak szenteli figyelmét. *Vén Zoltán* a hídi vásárral kapcsolatban a képmutatókkal foglalkozik, akiket mi már csak a néprajzi leírásokból ismerünk.

A történelem és a magyar múlt megbecsülése, megőrzése hazánkban közügy. Történelmünk évszázados küzdelmei, eredményei és kudarcai nélkül sem a ma építését, sem a jövő fejlődését nem érthetjük meg, nem láthatjuk világosan. A várostörténet, helytörténet nem önálló történelem, hanem a nemzeti történelmünknek része, amely a helyi események nélkül nem érthető meg. A helyi és egyben magyar történelemnek szentel figyelmet *Józsa János*, aki Nagy-Sándor József, a debreceni csata vezénylő tábornokára és aradi vértanúra emlékezik. Ferdinánd Judit 1848 emlékének áldoz. *Diskay Lenke* Debreceni Diárium c. lapjait néprajzi ihletés serkenti. Havas Esztes a debreceni Harmincad utcában, a mai Batthyány utcában megírt Petőfi Csatadalához készíti népmesei hangulatú illusztrációt. *Perei Zoltán* Debrecen XIII. századi települést idézi fel. Súlyom Sándor a Református Kollégium híres tűzoltótestülete emlékének áldoz. Tarján Jenő a népi kurucsgótot idézi, *Troján Marian József* egy régi kocsmacégért metsz műanyagba a Déri Múzeum céhes emlékeiből.

Azokat az irodalmi, kulturális eredményeket, amelyeket a korábbi társadalmak létrehoztak, nemcsak meg kell őrizni, hanem ápolni és a bennünket felváltó nemzedéknek továbbadni is feladatunk. A megőrzés, ápolás egyik sajátos területe a kisgrafika. A művészi alkotásoknak, s a kisgrafikáknak is mindig az emberábrázolás volt a legmagasabb régiója, legelterjedtebb formája. A kisgrafika művelői mindig szívesen öröklítették meg az irodalom, a kultúra, a történelem nagy alakjainak portréit.

Debrecen, s gyakran az ország irodalmi nagyjait keresik, mutatják be grafikusaink, *Perei Zoltán* a fiatalon elhunyt polihisztor, a matematikus, tankönyvíró és tantervíró Maróthy Györgyöt, a ma is működő kollégiumi kántus alapítóját mutatja be. *Várkonyi Károly* a magyar fűvésztudomány megalapítója s a költő Fazekas Mihály emlékének adózik hat lapból álló illusztrációsorozatával. Az Ajtósi Dürer Ex librisgyűjtő Kör tehetséges művésztagja, *Józsa János* is Fazekas emlékéit ápolja. Jelentőségét fokozza, hogy Debrecenben ez évben emlékezünk meg a felvilágosodás e kiemelkedő alakja halálának 150. évfordulójáról. Kőhegyi Gyula a Debrecenben diákoskodó és itt érettségiző Szabó Lőrincnek, a Tücsökzene szerzőjének állít emléket. A legdebrecenibb költőnek, a felvilágosodást képviselő magyar líra előfutárának, Csokonainak alakját idézi igen szellemesen Artner Margit, átéléssel Józsa János, színes metszetén Kőhegyi Gyula, egyéni meglátással *Perei Zoltán* és a fiatal Szilágyi Imre. *Fery Antal* a Debrecenből induló nagy lírikus és műfordító Tóth Árpádról metsz karakteres portrét.

A művész elődök emlékéit öröklítették meg *Józsa János*, *Láng Rudolf*, *Szilágyi Imre*, *Tellinger István* és *Vén Zoltán*. Sajnálatos, hogy a pályázati témák között szereplő s a grafikához oly közel álló *Huszár Gál* nyomdász-prédikátor alakjával, s a rézmetsző kollégiumi diákokkal. köztük a legkiemelkedőbbel, *Karacs Ferenc*cel senki nem foglalkozott.

Jegyzetekkel, illusztrációkkal, ex librisekkel, fantáziamegoldásokkal jelentkeztek a kiállításon *Banga Ferenc*, *Dániel Viktor*, *Fery Antal*, *Nagy László László*, *Szabó László*, *Szilágyi Imre*, *Tavaszy Noémi* s a közel ezredik lapjához tartó *Várkonyi Károly*.

Szólni szeretnék még a témában szereplő műemlékekről is. A műemlékek hidak, az idő hídjai. Képesek átívelni századokat, s ezzel összekapcsolják az egymást nem ismerő, távolabbi nemzedékeket. A műemlékek az emberi munka olyan felbecsülhetetlen alkotásai, amelyek az évszázadok rostaszemein, viharok között is fennmaradtak. A mindenkori idők használatos építőanyagát, technikáját, ízlését — a megvalósult társadalmi igényeket és viszonyokat bizonyítják. Ezen épületek a kor tudat-, hit-, eszmérendszerének, építészeti formában megnyilvánult tárgyi eszközei, az emberi öröm és küzdelem évszázados keretei és színterei. A magyar műemlékek és a népi műemlékek népünk tehetségének, munkájának bizonyítékai, amelyet óvott, védett, mintegy önmagát mentve általuk. Ezk az okok, amelyekért szeret-

JÓZSA János rézkarc C3

SZABÓ Vladimír rézkarc C3

MENYHART József fametszete X2

jük a szép, régi épületeket, szeretjük a maguk egyszerűségében is. Bámuljuk, hogy a nemes építőanyagban, s a műemlékekben oly szegény Alföldünkön mindig volt hit és erő a tűzi pusztítástól, az ellenséges rombolástól újra meg újra megsemmisített lakóhelyeket és templomokat felépíteni. Azt is tudjuk, hogy a csákány néha többet bontott, mint az ellenség rontott. A magyar táj és annak jellegzetes építészete évszázadokon át szerencsésen találkozott. A műemlékek ismertetése, népszerűsítése nemcsak közművelődési, hanem a történelmi köztudat fejlesztése szempontjából is igen fontos. E szép feladatnál van szerepe a kisgrafikai ábrázolásoknak is. Megjelenik a műemlék mint háttér Józsa Jánosnál, Nagy László Lázárnál, Szabó Vladimírnál, Vén Zoltánnál. Egy, a virágos ex librisekről frott tanulmányban találjuk a következő fontos megjegyzést, ami nemcsak a kisgrafika virágábrázolásaival kapcsolatos: „Soha sem szabad elfeledkezni arról, hogy az ex libris nemcsak művészi alkotás, hanem kultúrtörténeti dokumentum is”.^{4/}

Befejezésül szeretnék szólni a kisgrafikagyűjtésben a csere jelentőségéről. A kisgrafikai gyűjtés a csere által tör ki szűk környezetéből. Bár a csere elsősorban hazánkban belül történik, de határon kívülre is elkerülhet. Galambos Ferenc „Művész – amatőr – dilettáns” c. tanulmányában igen fontos és összetett kérdést vet fel. „Minden külföldre küldött ex librisünk a magyar grafikusművészet egy-egy névjegye, s ha ez a névjegy rossz, könnyen helytelen általánosításokhoz vezethet.”^{5/} A kisgrafika művelőinek és gyűjtőinek úgy kell összefogni, együttműködni, hogy jó névjegyet adjunk, mert nekünk együtt és egyszerre kell jó debreceni, tiszántúli, magyar és ugyanakkor európai színvonalú kisgrafikát művelni, s ezzel népünk közművelődési, képzőművészeti nevelését szolgálni, s kulturális színvonalunkat és hírünket növelni.

Dr. Szamosújvári Sándor

Jegyzetek:

- 1/ Magyar Exlibris, I. évf. 1. szám 2. old. Debrecen, 1935. március
- 2/ László Gyula: Medgyessy Ferenc életműve. Hajdú-Bihar megyei Múzeumok Közleményei 16. szám. Debrecen, 1972.
- 3/ Masits László: Káplár Miklós művészi indulása. A debreceni Déri Múzeum 1975. évi évkönyve.
- 4/ Semsey Andor: Virágos ex librisek. Kisgrafika 1974. 2. sz. 6. old.
- 5/ Kisgrafika 1974. 3. sz. 4. old.

ÍRÓK, KÖLTŐK AZ EXLIBRISEKEN

A hajdúböszörményi városi Művelődési Központban rendezett kiállítás megnyitó beszéde.

Különös grafikai válogatást tartalmaz az a tablósor, amit Lenkey István gyűjtő a saját anyagából bocsátott a rendező intézmény rendelkezésére, hogy a nemrégiben alakult kisgrafikai baráti kör tagjai, és a művészet kedvelő böszörményiek ízellőt kapjanak abból a végtelen gazdagságból, amit a vonal, a grafika mesterei az irodalom művelői s az irodalmi művek ihlető hatása alatt alkottak. A technika, a kifejező anyag és eszköz változatos: Színes és fekete-fehér lino- és fametszetek, rézkarcok és tusrajzok sorakoznak egymás mellett.

Az általános gyakorlat szerint az ex librisek, a könyvjegyek, a megkülönböztető jelzést tartalmazó kisgrafikai lapok személyeknek, intézményeknek – mindenekelött a gyűjtőknek, a könyv szerelmeseinek, könyvtáraknak készülnek, hogy ezekkel lássák el gyűjteményük darabjait. A megrendelő kívánsága szerinti motívum s a megfelelő szöveg kerül tehát egy kompozíciós egységbe. Így természetesen egy-egy író, költő, művész, tudós, politikus s más kiemelkedő személyiség portréja is díszítheti a grafikai lapot, különösen akkor, ha az intézmény is róla van elnevezve vagy annak működésével kapcsolatba hozható, a magángyűjtő pedig kedves alkotóját tiszteli benne.

Az itt látható kisgrafikák, ex librisek más természetűek. Fiktív felkérésre készültek a grafikusművész választása szerint. Így aztán nem is a hagyományos értelemben vett ex librisek. Illusztrációk, kisgrafikák, írók, költők portréi. *Fery Antal* a magyar irodalom nagynevű alkotóinak aarcásait rajzolja: Petőfi, Csokonai, Tinódi, Berzsenyi, Arany, Jókai, Benedek Elek, Váci Mihály, Berda József, hogy csak néhányat

FERY Antal faromszete X2

Fery

említsek alkotásai közül. Mások is készítenek ilyet. *Menyhárt József*: Sinka István, Tóth Endre, Gulyás Pál; *Buday György*: Vörösmarty; *Vén Zoltán és Józsa János*: Adyról készít finom rézkarcot, *Mata János*: Zrínyi, Balassi, Ráskai Lea, az első magyar írónő arcását metszi fába. Más esetben szinte szimbolikus alkotások születnek: Eötvös – 1514, Vajda – Mount Blanc-ember, Kisfaludy – Hímfy dalainak emlékjegy, Krúdy – Színbád.

Várkonyi Károly, Gy. Szabó Béla, Józsa János, Mata János metszeteinek és rajzainak egy másik csoportja azonban illusztráció, egész pontosan ennél is több: egy-egy irodalmi alkotás ihletésében fogant önálló grafikai alkotás. Mata János faromszetei Csokonai: Béka-egérharc című komikus eposzához készültek nagy művészi erejű grafikai lapok. Gy. Szabó Béla munkái címük szerint Csokonai: Lilla ciklusához készültek. Tíz felirat nélküli kisgrafikai lap. Várkonyi Károly Villon verseihez gazdag humorral, erotikával formált grafikákat készített. Tersánszky J. Jenő is hálás téma számára. Várkonyi és Gy. Szabó, éppen mert nem vagy alig kötötte őket az epikus cselekmény – szabadon engedhették fantáziájukat – természetesen a művészi kompozíció szabta keretek között. Józsa János Fagyjev: Tizenkilencen című klasszikus regényéhez készült grafikai meg éppen hitelességüknel fogva megkapóak. Ezeken a műveken éppen úgy jelen van az alkotó kézjegye, mint bármelyik más alkotásán. A stílus jellegzetessége, a vonalvezetés, a technika, az anyag, a formakultúra mind-mind alkotójukra vallanak. Az is, ahogy a témát kezeli, közelíti: a távolságtartás, az azonosulás, a harsányság, a felszabadultság, az erotika – megint csak jellemző az alkotókra.

Mindezek pedig kisgrafikai lapokon, ex libriseken vannak jelen – tágítva azt a fogalmi kört, amit a hagyományos témakezeléseknél megszoktunk.

Lázár Imre

IFJÚ SZÍVEKBEN ÉLEK

Józsa J.

JÓZSA János negatív rézkarca C3

Virkau 76

Virkau 76

V.O. VIRKAU (USA) kliséi P1

Kelma

CZ. KELMA klisérajza P1

2

Z. JOZWIK linómetzeta X3

VECSERKA Zsolt fametszete X1

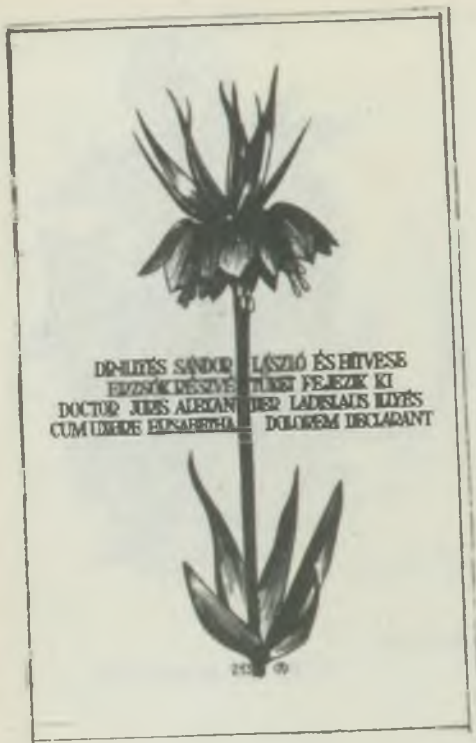

O. MARIK fametszete X2

VIRÁGOS EX LIBRISEK — DEBRECEN '78

Hogy milyen gazdag a művészet, s mennyi minden fér el szépségeiből egy tenyérnyi vagy még annál is kisebb helyen, ez a kiállítás elragadó szemléletességgel bizonyítja. Pedig a kiállított alkotások szépségekben oly gazdag világunknak csak egyetlen részét, igaz, hogy talán éppen a legszebbet, a virágokat idézik eléink. S ha csupán a témánál maradunk is, elkápráztató a növényvilágnak az a sokoldalúsága, a formáknak az a bősége, változatossága, mely e kis lapokon színesen vagy fekete-fehériben élénk tárul. Ám mindez a művészet felfokozó erejével jelenik meg, s ha az lenne a feladatunk, hogy megmutassuk a művészetnek a hétköznapi valóságot, a legszebb valóságot is meghaladó erejét, jelentőségét, ez a kiállítás arra is alkalmas lenne, mert megmutatja, hogy a szépség miként hatványozódik a művész kezén, s hogy válik múlandóból maradandóvá: *Ars longa, vita brevis*.

A virágok gazdagsága, szépsége mellett megidézük képeink az alkotók világát is, Európától Japánig, a nagyvilágtól a mi kis világunkig, Magyarorszáig. Szinte látjuk a művészek százait, amint a dúcok, lemezek fölé hajolnak, hogy a megragadott látványt, a kiértékelt gondolatot felmutassák, megörökítsék, hogy mások is gyönyörködjenek benne, s szívük feldobogjon az átélt szépség örömeire. „Óh, szépség lázmérője, hátgerinc . . .” (Weöres S.) kiállt fel a költő, s mi is érezzük, elfogadjuk igazát, mert egy-egy kiállított lap láttán gyakran fut át gerincünkön a gyönyörűség árama.

NAGY Árpád Dániel rézmetszete C2

VECSERKA Zsolt fametszete X1

Száz meg száz virág, növény, az alkotók hosszú változatos sora mellett megragadó a kidolgozás, megoldások változatossága is. Fa-, réz-, linometszetek kápráztatnak bennünket fehér-fekete és többszínű változatban. A tér által parancsolt tömörség mellett, ami a jó szerkesztés próbája, különösen a kidolgozás finomsága az, ami e lapokat megragadóvá, felejthetlenné teszi. A sok egyenlő értékű, magas színvonalú lap között talán a rézmetszetűek a legmegkapóbbak, mert számomra ezek technikája közelíti meg leginkább a virágok remegő finomságát, harmatos gyöngédségét.

Említsük meg még azt, hogy külön örömet jelent találkozni e kis lapokon a magyar grafikus művészet legiobbjaival, legkiválóbb debreceni képviselőivel. A nemrég elhunyt *Varga Nándor Lajos*, annyi kiváló réz- és fametszőnk nevelője, példaképe mellett itt láthatjuk a kolozsvári *Gy. Szabó Béla*, a szatmári *Feszt László*, a debreceni *Várkonyi Károly*, *Józsa János*, *Szilágyi Imre*, továbbá *Stettner Béla*, *Fery Antal* s mások lapjait.

„Hej Debrecen, Debrecen, virágtalan város” . . . (Tóth Á.) énekelte a század elején költője a városról. Most a virágtól pompázó utcák, terek mellett ez a kiállítás, s az alkalom, amelyhez csatlakozik, a Virágkarnevál, mutatja, hogy Debrecen ma valójában a virágok városa lett. A virágok szépségét, az őket megjelenítő művészet örömét vigyük haza szívünkben erről a kiállításról is. A kiállítást megnyitom, s köszönetet mondva *Semsey Andornak*, aki ezt a szép anyagot összegyűjtötte, elrendezte, s a kiállító szervek rendelkezésére bocsátotta.

Dr. Tóth Béla

SZILÁGYI IMRE

HAJDÚBÖSZÖRMÉNY

Debrecen a rézmetsző diákok működésétől kezdve (kb. 1780–) napjainkig számos művészt adott az országnak. Elég ha e századbeliek közül említünk meg néhányat: Toroczkay Oszvald szervezte meg az első vidéki képzőművészeti csoportot, *Gáborjáni Szabó Kálmán* fametszeteivel indította útjára a modern magyar fametszést, *Menyhárt József* szervezte meg és vezette hosszú éveken át a második világháború után a képzőművészek Keletmagyarországi területi szövetségét. Ebben a városban működött a tragikus sorsú rézkarcoló, *Vadász Endre*, itt élt és alkotott *Haranghy Jenő* és itt dolgozik *Várkonyi Károly*, *Józsa János*, *Móré Mihály*, *Révész Napsugár* és sokan mások. Ebből a környezetből indult *Szilágyi Imre* is.

Szilágyi Imre 1942-ben született Debrecenben. Általános és középiskolai tanulmányait is itt végezte. Már középiskolás korában kapcsolatba került a debreceni képzőművészeti szabadiskolával, ahol *Veress Géza*, *Félegyházi László*, *Menyhárt József* és *Bíró Lajos* vezetésével elsősorban a festészetben gyakorolta magát. *Veress Gézától* a dolgok pontos megfigyelésének fontosságát, *Menyhárt Józseftől* a komponálás, az anyagkezelés iránti tiszteletet tanulta meg. *Bíró Lajos* a groteszk iránti érzékenységgel tett rá rendkívüli hatást. Ebben a korszakban nem tartozott szorosan a *Menyhárt József* tanítványi körhöz, mégis mesterségbeli fogásokat, technikai ismereteket, a linóleummetszés alapjait és a metszőkés használatát tőle tanulta meg. *Menyhárt* a későbbiek során is hatással volt grafikai tevékenységére, mert ő indította el *Szilágyi Imrét* a képgrafika felé.

Az egi pedagógiai főiskolán rajz-biológia szakos tanári oklevelet szerzett. Mestere *Blaskó János* művész-tanár volt. Főiskolás korában állandó résztvevője volt a tiszacsegei és hajdúnánási nyári amatőr kép-

zőművészeti telepnek. Az egri diák évek alatt kezdett komolyabban foglalkozni grafikával, bár még munkásságában a festészet volt túlsúlyban és így természetesen festményeivel mutatkozott be a közönség előtt.

Linóleummetszeteivel a hatvanas évek második felétől jelentkezett egyre gyakrabban. „Festőnek készültem, a grafikai munkásságot a szükség csalta ki belőlem, a hely és idő hiánya” – mondja.

A főiskola elvégzése után Hajdunánásra került tanárnak. Itt kezd igazán a grafikus Szilágyi kibontakozni. Kezdetben még párhuzamosan fest és grafikázik, később a tanári munka adta sok elfoglaltság és kevés szabadidő kényszeríti előbb a kisméretű és egyszínű, majd nagyobb méretű és többszínű linóleummetszetek készítésére.

A fekete-fehér és színes linóleummetszetekben mutatkoznak meg először egyéniségének sajátos jegyei. Nonfiguratívnak is mondható festményeivel nem tudott továbblépni. Festészetében a rajzosabb jellegű, figurális vonalvezetést nem tudta megvalósítani és ez ösztönözte arra, hogy a linóleumba keresse az állandóságot jelentő szilárd képi szerkezetet. A lehető legegyszerűbb eszközökkel metszi grafikáit. Szereti a nagy fekete foltfelületeket, amelyeket azonban a finom, vonalas megoldásokkal ellensúlyoz. Grafikáin két jól kivehető tendencia él egymás mellett: a népi, elsősorban hajdusági motívumok újrafogalmazása, ugyanakkor kitűnő humorérzéssel, iróniával komponál meg apró jeleneteket, alakokat, némi grotteszk szemüvegén keresztül. „Engem gyönyörködtet a népművészet, és nagyon izgalmasnak tartom a népi motívumok „átírását” a magam nyelvére” – vallja. A humoros és grotteszk lapjain nem csúfolni akarja az embereket. Vallja, hogy „a komikus, a grotteszk ugyanúgy velejárója az életnek, mint a tragikus vagy a lírai mozzanat. Elég csak végigmondani az utcán, mennyi grotteszk, nevetséges vonást tapasztalunk például az öltözködésben, a divatban vagy a magatartás-formákban.” Csupán a jelenséget csúfolja ki, karakirozza.

E kettőnek (a népinek és a groteszknak) egymás mellettsége: a rátság és kedvesség, érdeklődés első-sorban a hajdusági ember múltja és jelene iránt grafikai lapjait nem teszi néprajzi, művészettörténeti vagy éppen magánérdekű jelenet ábrázolójává. Lapjai arról a szándékról beszélnek, hogy megkeresse, megmutassa az ember gyöngéségeit, hibáit, életének ellentmondásait, és a nézőt mosolyogtatva figyelmeztessen. Bíró Lajos szerint Szilágyi Imre „... sohasem helyezkedik ábrázolása tárgyával szemben a teljes elutasítás álláspontjára . . .”. Amikor ábrázol, önmagát adja.

Az ex libris, családi grafika, az alkalmazott grafika (plakátok, meghívók, könyvborítók, illusztrációk stb.) művészi tevékenységének szerves részét alkotják. A kis felületen való gondolkodás és a gondos kidolgozás tapasztalatait a képgrafikában is hasznosítja.

Munkásságának kiemelkedőbb állomásai a következők: tagja a debreceni Medgyessy Ferenc képzőművészeti stúdióinak és 1973-tól állandó résztvevője a Hajdusági nemzetközi művésztelepnek. 1975-ben tagja lett a Képzőművészeti Alapnak és ugyanabban az évben a kazimierz-i (Lengyelország) művésztelep vendége volt. Grafikai munkásságának eredményességét a Káplár Miklós művészeti díj is fémjelzi.

Műveivel állandó résztvevője a Hajdu-Bihar megyei tárlatoknak, a megyei és országos pedagógus-képzőművészek kiállításának. Többször állított ki az Alföldi tárlaton is.

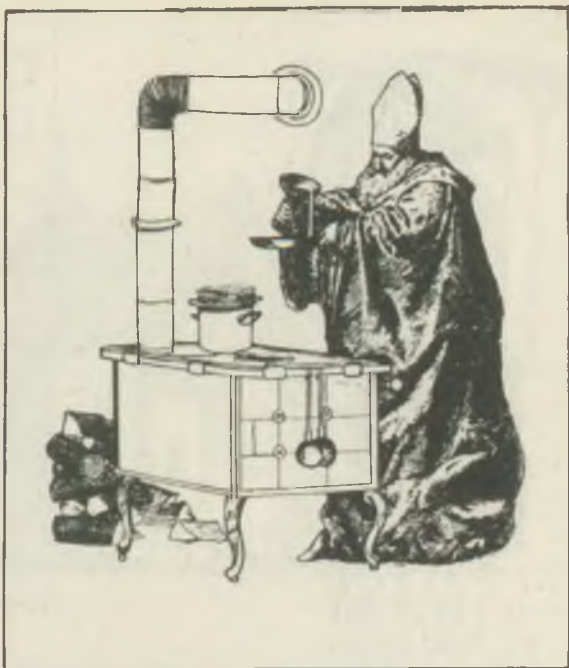
Önálló kiállítása volt 1973-ban Lublinban (Lengyelország), Debrecenben és a Hajdúvárosokban, Balassagyarmaton, Pápan.

Munkái gazdag formakultúrájú, eredeti látású, egyéni tartású művésznek mutatják, aki az élet bonyolult teljességét érzékelteti. A részletek finomságaira is figyelő, gondos megmunkálás jellemző grafikáira. Kompozíciói egységesek. Lapjaira nem jellemző a motívumok halmozása, zsúfoltsága. Technikai és formai megoldásai egyszerűek, áttekinthetők, érthetők. Szemlélete, emberszeretete, technikai és formai megoldásai megóvják a leegyszerűsítés kísértésétől, az ismétlésektől és a modorosságtól. *Lenkey István*

VÉN Zoltán – Leonarda viccet mesél – rézkarc C3

VÉN Zoltán –
Hogyan készül a „Mágnás palacsirta”?
rézkarc C3

VÉN ZOLTÁN

ÖNMAGÁRÓL, A KISGRAFIKÁRÓL ÉS A GYŰJTÉSÉRŐL

(Alig néhány éve, hogy Vén Zoltán kisgrafikai belekerültek a hazai és külföldi csereélet áramlatába. Morbid humora, meghökkentő képzeletársításai, a fenséges és prózai gondolatok kiélezett szembefordítás párosul Vén Zoltán grafikáiban a mélynyomásos technikák minden változatának tökéletes ismeretével és ez a fegyvertár képessé teszi gondolatainak legárnyaltabb kifejezésére. Akárcsak Karinthy Frigyes – akit a művész egyébként is egyik kedvelt írójának tart – a legmagasztosabb pillanatokban is utat enged csúfolódó ötleteinek, tekintélyromboló hajlamainak, bár ezek a tekintélyek igen gyakran csak álteknélyek. De most adjuk át a szót Vén Zoltánnak.)

1941. augusztus 14-én születtem bele Pesterzsébeten egy igazi kispolgári családba. Életem második jelentős dátuma 1972, Zsolt fiam születése, 1974, Marci születése; sem előtte, sem azóta nem történt velem semmi különös. Tibold Attila műkedvelő grafológus a következőket állapította meg jellememről (ami van!): „... zárkózott, nehezen barátkozó vagy, – de ha kinyílsz (így!) és valakit barátodnak tekintsz, azt őszintén szereted. Megvárod, hogy a másik hason rád, – és vagy taszítod, vagy nem . . . Ha megbántanak, azt sohasem felejtet el . . .” Ipse dixit! Ennyit a szellemiségemről. Matériám már jelentékenyebb. Fehérvérsejt 3400, lymphocyta 26, karéjos 58. A protuberantia occipitalis externán hatalmas töviszerű exostosis van, és a nyakigerinc lordosisa megszűnt (egy antikarrierista gerinc!) Nemrég polipműtétem volt, de a sutgó hangommal is tudtam csendet háborítani!

ÉS ATTÓL
AKI ELVESZI
FELSORUHÁDAT
NE TAGADD
AZ ALSORUHÁD!
LUKÁCS EVANGÉLIUMA 6/9

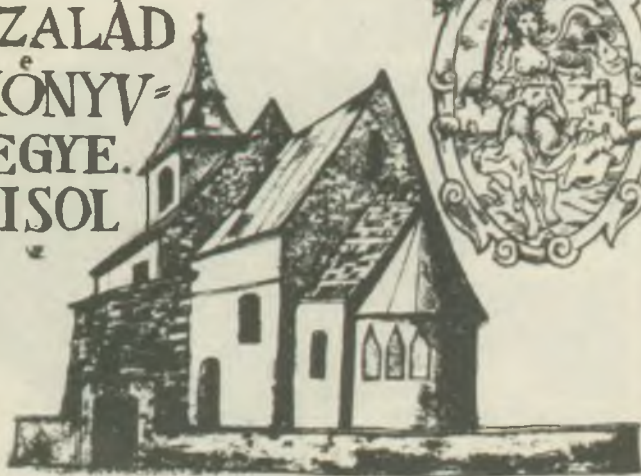
A pénzjegynyomdában eltöltött 10 év után a bábszínházba mentem. 1969-ben önálló kiállításom volt a Lengyel Kultúrában. Ennél többet már csak a papjának vagy az orvosának gyón az ember.

Első mélynyomásos kisgrafikám 1973-ban egy újévi lap volt, amellyel barátaimat köszöntöttem, első rézkarc-ex librisem pedig Réthy István nevére készült.

A kisgrafika gyűjtése elég alacsony színvonalon van. Ez kihat a művészekre is, hiszen az alacsony igény teret enged a kevésbé érett műveknek is. Nagyon sok grafikus sem szórakozásból, sem rendelésre nem csinál kisgrafikát, vagy ha csinál, akkor sem küldi el kiállításra. Hát bizony egy-egy művelődési otthonban nincs mindig megfelelő kiállítóterem, pedig ez is lehet vonzó. A propaganda is gyenge. Nincs pénz plakátnyomtatásra, pedig hasznosabb volna, mint az összes kiállítónak egy-egy emléklapot adni „Eredményes közreműködés” címen, aminek – mivel mindenki megkapja – nincs erkölcsi értéke. Csíráztatni kellene egy lino- vagy fametszetű, 2–3 színű „bianko” plakátot, amelybe a hely és időpont esetenként beírható.

Az évenkénti kisgrafika-találkozóknak a kisgrafika seregszámjelének kellene lenni. A sajtó, rádió, TV ritkán vagy egyáltalán nem emlékezik meg a kiállításokról. A kritikusok nem foglalkoznak a kisgrafikával, egy-egy fotós kiállításról is többet írnak. A művészek részéről megvan a jószándék, hogy a színvonalat emeljék. Törekednek erre, szigorúbb lett a zsűrizés (bár még be-be csúszik egy-két gyenge munka). Sok művész azért mellőzi a részvételt, mert nem akarnak színvonal alatti művekkel együtt szerepelni. Úgy látom, hogy a találkozókön sem alakul ki csere. Kevesen térítik ki a lapjaikat, sokszor hely és idő sem igen van erre, hogy egymás csereanyagáról áttekintést nyerhessenek. Talán azért sem, mert sajnálják a szép lapokat gyengékért odaadni, vagy tartanak attól, hogy egyszerűen kérnek egyet tőle (A visszautasítás mindig kínos. . .) Nem szimpatikus az sem, ahogy kiosztanak egy-egy lapot. Mindenki nyúl érte,

LENKEY CZALÁD KÖNYV- IEGYE. VISOL

van, aki kettőt kap, az sem baj, „van elég!” Ha elfogy, nyomatunk belőle még százat, és aztán újból cserélhetünk. Sokszor egy lap a széken felejtődik, asztalon marad, vizes lesz, gyűrődik. Sebaj, a kisgrafika nem érték! De akkor miért gyűjtjük? Persze egy húszeszes gyűjteményben egy-kettővel kevesebb nem számottevő, csakhogy igénytelenségünkkel magunkat és gyűjteményünket devalváljuk.

Általában 100 nyomatot kérnek és 100 komolyabb gyűjtővel leveleznek, tehát minden gyűjtőnek lesz egy nyomata X-től. Ha egy másik Y-től rendelt ex librist, akkor minden gyűjtőnek lesz egy lapja Y-től. Ugy alakul ki az a gyűjtemény, amelynek 70%-a hasonlít a másikhoz. De mit ér az, ha arrébb egy házzal, utcával, országgal létezik az enyémhez hasonló gyűjtemény? Ha egy X-ért adok 2 db Y-t, vagy egy Z-t, az csere! Kevés van, aki motívumokat gyűjt csak, vagy X,Y,Z művész dolgait, mást nem.

Néha egyenesen sértőnek érzem, hogy milyen küldeményeket kapok csereajánlatként — bár nem vagyok gyűjtő — (barátaim, ismerőseim személyesen nekem adott lapjai kivételével.)

Az alaphibák: 1) Aláírás nélküli lapok küldése. Az aláíratlan lap: számolócédula, naptárlap, nyomtatvány, bármi, de *nem grafika*, grafikává a művész aláírásával változik, hiszen nem tudhatom, hogy nyomdász, gyűjtő vagy művész készítette, albumból vagy könyvből van-e kifotózva, a művész tudtával vagy tudta nélkül; klisé-t kaptam-e vagy fametszetet? 2) Nincs számozás: a 600-ik levonat az enyém, vagy az 50-ik, 3-ik? Hiszen a számozásból tudom, hogy néhányat nyomtak belőle, tehát következtethetek az értékére is. Fáradt lemezről kaptam-e nyomatot, vagy gyengébb lappal, esetleg más koncepcióval találkoztam-e. A hidegtű (C 4) egészen máshogy néz ki az első 10 nyomaton. 3) Nincs megjelölve a technika. 4) Sok a kívánnivaló a tisztaság, minőség terén. Sokszor kapok piszkos, ferdénvágott, nyomatszél nélküli vagy 1–2 mm-es szegélyű lapot, kevés festékkel nyomva, „kiszakadt” vonalakkal, vagy „kispriccelt” festékkel. Szomorúan látom a jobb sorsra érdemes grafikákat zsebben, levéltárcában, táskában. Ez gyűjtögetés, a műgyűjtés más!

Drága a posta? Azért kell csak jó lapokat cserélni, akkor könnyebb lesz a boríték. Egy-egy lapot szeretni kell. Inkább legyen 100 jó lapunk, amit szívesen lapozunk át szabad időnkben, mint 5–10–20 ezres áttekinthetetlen gyűjteményünk. A bélyeggyűjtő albumba teszi gyűjteményét, tudja, milyen nyomással készült, motívumokat gyűjt, sorozatot állít össze, egy-két ország bélyegeit gyűjti. Nem fogad el hibás, „ablakos”, szakadt, foghíjas bélyeget. Fontos szerszáma a nagyító. Hány gyűjtő nézi meg nagyítóval a lapjait? Jakubowski lengyel grafikusművész nálam jártakor egyből vette elő a nagyítóját. Egyszer egy „művész” lapjait nagyítóval néztem meg. Erősen csodálkozott ezen! Pedig ha nagyító alatt készült, akkor nagyító alatt is szépnek kell lenni, lehet a részleteken „csemegézni”.

Aki népművészeti tárgyakat gyűjt, szakértőjévé válik egy témának. Nem ritkán múzeumok is kérik egy-egy kérdésben a jó gyűjtők szakértelmét. Egy numizmatikus tudja, hogy ólompénzt vesz-e vagy ezüstöt, XVIII. századbeli hamisítást, vagy XVII. századi tömegárut. Ismeri értékét, árát. Valami hasonlót kellene nálunk is tenni.

Sokszor úgy érzem, hogy csak a *cseré ténye* a fontos. Kevesen küldenek vissza nyomatokat. Ha ez gyakorlat lenne, akkor a gyenge minőségű lapoknak nem lenne létjogosultsága. Ha nem küldjük vissza, küldők azt hiszik, hogy nem vagyunk korrekték és nem gondolnak arra, hogy rossz lapokat küldtek. Minden gyűjtő úgy küldjön el egy-egy kisgrafikát, minden művész úgy írja alá, hogy az az *egy, egyetlen* lap kerül valakihez és arról az egy lapról alkot véleményt művészről is, gyűjtőről is. A kezdő gyűjtőt sokan „felkarolják”, „segítik” ajándéklapokkal, rendel is, hogy legyen sajátja, ami lehetőleg olcsó legyen. Küldeményét hasonló gyengével viszonzózzák és hamarosan szert tesz egy pár ezer darabos rossz gyűjteményre. Nincs viszonyítási alapja, rosszhoz hasonlítja a gyengét. Nagyon fontos, hogy megismerjük a technikákat, akkor tudjuk csak, hogy melyik a rossz nyomat.

Egy lényeges lehetőséget nem használtuk még ki eléggé a kisgrafikában. A művészettel politizálni is lehet, sőt kell is! Egy-egy jó lapról sok mindent le lehet olvasni. Gyakran többet ér egy prospektusnál. Hazánk tájait művészetünket, népművészetünket, eredményeinket, társadalmunk értékeit visszük hírül a világba. A cseréken keresztül barátokat, ismerősöket tudunk szerezni, akik érdeklődnek hazánk iránt. A gondolatokat színvonalasan, művészi fokon kell tolmácsolni, mert ha ez gyenge, ellenkező a hatás!

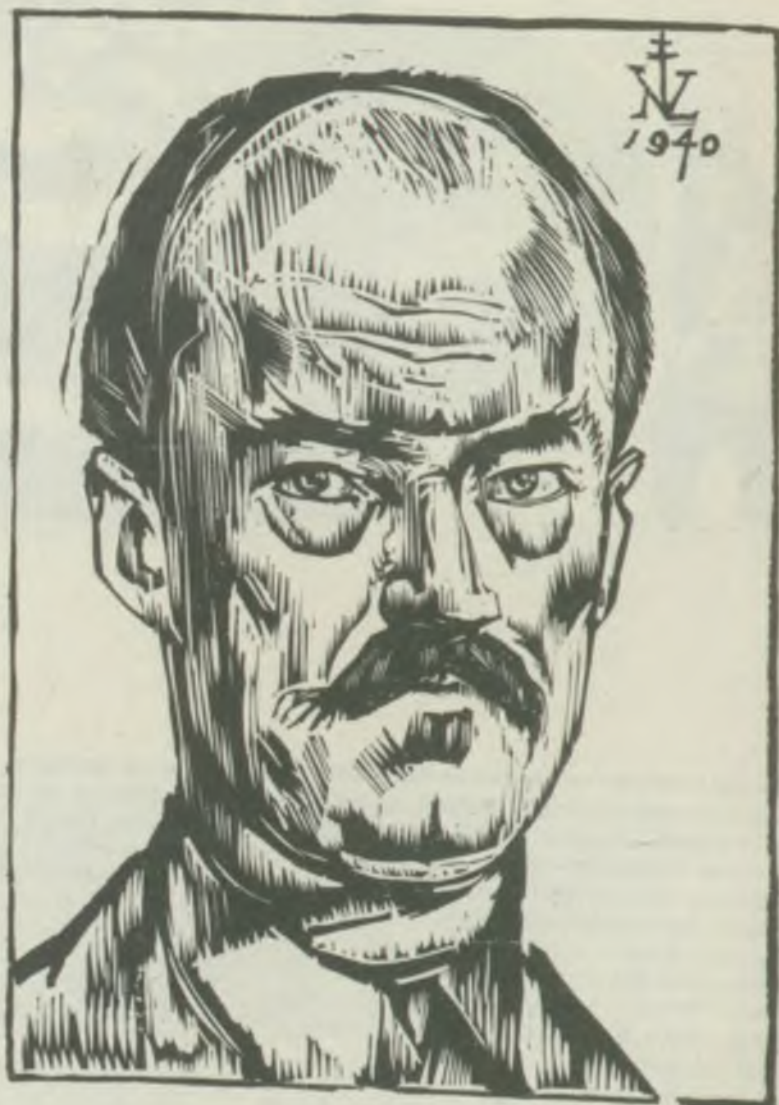
A jó művészek távolmaradása a kisgrafikától részben a már említett okra vezethető vissza: nem kívánunk gyenge művekkel együtt szerepelni, részben pedig a kisgrafika munkaigényessége, a jó nyomtatás költséges volta. A kisgrafika ára viszonylag alacsony (Ha drágább lenne, akkor is úgy osztogatnák, mint a cukorkát?) Sokan lebecsülik a rajz után készült klisényomatokat. Itt csak Paul Pfister neves francia gyűjtő egy leveléből idézek: „Egy jó rajzról készült klisényomat nekem személy szerint kedvesebb, mint egy rossz fametszet vagy rézkarc”.

Külföldi gyűjtőknél tapasztaltam, hogy 2–3 nyomatot is kérnek egy ex librisből (pl. kongresszusi gyűjtemény, tematikus gyűjtemény, cikkek illusztrációja céljára). Van amikor a kérés nem indokolt, illetve csak a gyűjtőnek jó.

Ezek a gondolatok személyes vélemények, egy kicsit a kívülálló szemével nézve, minthogy nem vagyok gyűjtő. Nem általánosítom, inkább hegyezem a problémákat, vitaindítónak, provokációnak szánva. A logikus, objektív elenérveket elfogadom, ha azok valóban érvek!

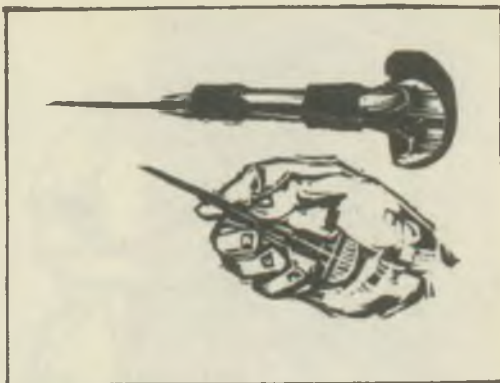
Vén Zoltán

(Szerkesztőségünk is vitaindítónak szánja írását, és várjuk a hozzászólásokat. A szignálás és számozás mindenképpen kívánatos, egyetlen esetben kell kivételt tennünk: elhalt művészek dűcairól készült nyomatoknál. Itt célszerű a hátoldalon feltüntetni, hogy a nyomat postumus.)

VARGA Nándor Lajos – Önarckép – fametszet X1

VARGA NÁNDOR LAJOS MINT SZAKÍRÓ

Mesterségbeli tudásának és alkotó erejének teljességében, a legszerencsésebb időben és körülmények között kapta 1929-ben Varga Nándor Lajos azt az állami ösztöndíjat, amellyel két évig Londonban tartózkodhatott. 34 éves volt ekkor. A poétikus „Hinta”, a drámai erő sugárzó „Éva teremtése”, a magyar-föld levegőjét mély átérzéssel tolmácsoló „Kora tavasz” szerzője, európai hírnév mestere.

Egyetlen terület volt még, ahol ismereteit bővítenie kellett. A művészi grafika történetének áttekintése volt ez. Erre a kutatói munkára éppen a British Museum grafikai gyűjteménye volt a legalkalmasabb. Varga Nándor Lajos ezt a feladatot végezte el a Londonban töltött két év alatt. Munkájának alaposágát a máig megmaradt 20 kötetnyi rajzvázlat és adatösszeírás bizonyítja. A következő feladatot az összegyűjtött anyag feldolgozása képezte.

Visszatérve Budapestre, 36 éves korában, a Képzőművészeti Főiskola grafikai tanszékére nevezték ki tanárnak, az időközben, tragikus körülmények között elhunyt Olgvai Viktor helyére.

Páratlan tanítási módszere mellett, idejének tekintélyes részét, tervbevetett szakkönyveinek elkészítésére használta fel. Különös módon végezte ezt a munkát, azzal az ideális szellemiséggel áthatva, amellyel a könyvnyomtatás első idejében dolgoztak a könyv művészei. Nyomdát rendezett be magának, a Főiskola földszintjének két eldugott udvari helyiségében. Itt sajátkezűleg szedte a szöveget, gyönyörű fadúcait iktatva közbe, maga nyomtatta a lapokat, hajtogatta az íveket s a könyv folyamatos munkával elkészült, a külvilág számára észrevétlenül, mint egy művészi alkotás. Így születtek meg:

A RÉZKARC. 1935-ben jelent meg, 150 példányban, a Képzőművészeti Főiskola Grafikai Osztályának kézi sajtóján nyomtatva.

A RÉZMETSZET. 1938-ban jelent meg, 100 számozott példányban.

A FAMESZET. 1940-ben jelent meg, 100 számozott és 200 számozatlan példányban.

Mindhárom könyvnek vannak közös tulajdonságaik.

Legszembetűnőbb, szerzőjüknek *klasszikus tökéletességre* törekvése. Művészetének is ez volt az alapelve. Ennek gyakorlati megvalósítását könyveiben is meg tudta mutatni. Nem hiába beszélt tanítványainak oly gyakran, a *helyes arányok* fontosságáról. Mindent a helyére tudott tenni. Mestere volt a figyelemnek a lényegre irányításában. Ezért olyan világos és áttekinthető könyveinek szerkezete.

Másik jellemző sajátosság ezeknek a könyveknek az, hogy a *művészi képzést* szolgálják. Varga Nándor Lajosnak az volt az álláspontja, hogy a tehetségnek nincs szüksége mankóra. Ezért hagyott el könyveiből minden olyan mesterségbeli figyelmeztetést, amely megítélése szerint, csupán gátolja a tehetség szabad kibontakozását.

Harmadik ismertető jelük ezeknek a műveknek, azok a páratlan szépségű eredeti grafikai művek, amelyek a szöveg között szemléltetik a munkavégzés módját, állapotát.

Ugyancsak a Főiskola kézi sajtóján nyomtatva jelent meg 1944-ben 99 számozott és 234 számozatlan példányban a

VONALMŰVÉSZET.

Ez a rajz világát tárja az olvasó elé. Ennek is jellemzői azok a sajátságok, amelyeket az előzőleg tárgyalt három könyvnél felsoroltunk. Negyedik tulajdonságként hozzáfűzhetjük, hogy szerzőjük leszáll a rajzművészet mély vizébe s könyvének búvárköntösében minket is le tud oda vinni, hogy felvillantsa annak titkait. Szemléltetésképpen hallgassuk csak meg azt a jellemzést, amelyet a rajz lényegéről ír:

„A rajz különös valami a képzőművészetben. Minden művész-divat fölött áll, áramlatok, viták söpörhetnek rajta át, gyökerével szívósan tartja az őstalajt, a művészi lényegét. Értékbeli különbözőségek nincsenek tenyészetében, bár nagy időszakot ölel fel. Régmúlt és új világ törvényei egyek és azonosak benne. Világa valóban időtlen, fejlődés láncszeme nincs, múltja az ember története. Megvan benne az örök ismétlődő szépség, amellyel az élet vize csobog.”

Minden szó lényeges e mondatokban. Gondolatokat ébreszt. Talán vitára is ingerel, hogy hosszas elmélkedés után megtaláljuk bennük a cáfolhatatlan igazságot.

A grafikai eljárások ismertetése, dióhéjban, egy kis füzetben is megjelent, 1943-ben, az Officina Nyomda kiadásában. Címe:

ISMERTETŐ A MŰVÉSZI GRAFIKÁHOZ.

Érdekes e kis füzet létrejöttének története. Volt egy kereskedő, kis alacsony ember, megszállottja a grafikának, akit jobban érdekelt a grafika története és a művészek művészi értéke, mint a velük szerzhető anyagi haszon. Árukészletét, a hóna alatt hordozott mappában tartotta. Időnként megjelent a Főiskolán és bekopogtatott Varga Nándor Lajos mester műtermének ajtaján, hogy újabb szerzeményeit bemutassa és egyben vételre is felkínálja. Mindig feszült figyelemmel hallgatta a Mester észrevételeit. Egyik alkalommal arra kérte a Mestert, hogy írjon rövid ismertetőt a művészi grafikáról, azt ő kinyomtatattja és azzal együtt fogja grafikai lapjait árulni, az érdeklődő közönségnek. A Mester szó nélkül teljesítette a kérést s pár nap alatt átadta a kéziratot ellenszolgáltatás nélkül. Nemcsak azért említésre méltó ez, mert jól jellemzi a Mestert is, a kereskedőt is, hanem főként azért, mert ezt a kis emberkét elsodorta a háború kegyetlen vihara s illő, hogy megemlékezzünk róla, a grafikai élet példamutató ismeretlen katonájáról.

Még egy nyomdai vállalkozásban látott napvilágot Varga Nándor Lajosnak, a mélynyomósos eljárásokra vonatkozó ismertetése.

A **KÉPZŐMŰVÉSZET ISKOLÁJA** című műben, amely először 1941-ben jelent meg, Győző Andor kiadásában. Van ennek a műnek még két későbbi kiadása, de sajnos, a harmadik kiadás már nem tartalmazza a Mester szemléltető rajzait, (egy kivételével) és grafikai lapjaiból egyet sem mutat be.

A Főiskola kézi sajtóján készült 1942-ben 99 számozott és 11 számozatlan példányban egy nagyszabású mű, csupa eredeti fametszettel, hosszú ideig tartó kutatómunka eredményeként. Ennek címe:

RÉGI FAMETSZETES MAGYAR VAGY MAGYAR VONATKOZÁSÚ KÖNYVEK (1493–1599) a Sepsi-Szent Györgyi Székely Nemzeti Múzeumban.

A könyv címe pontosan jelöli tartalmát. Létrejöttének indítékairól maga a szerző beszél:

„Mindig vonzottak és érdekeltek e kedves, meghitt öreg fóliánsok. Valami egészen különös melegség sugárzik belőlük. Talán az a lappangó, rajongó szeretet melegít föl, amellyel annak idején szerzőik, nyomdászaik, babusgatva készítgették képekkel és fametszetekkel ékesítették. Legtöbbjük krónikás könyv, igen alkalmas kínálkozásban egy-egy gondosan elhelyezett díszes kezdőbetűre vagy fametszetre. Elmerülve nézegetésükbe később gondoltam rá, hogy valamiképpen hozzáférhetővé tegyem, nemcsak a bennük rejlő művészi és könyvudszítási tartalomnál fogva, hanem általános magyar szempontból is.”

Ebben a könyvben már utal szerzője arra a tervére, hogy vízjegy-gyűjtésének eredményéről és a magyarországi papírmalmokról külön könyvet akar írni. Ez a két kötetes hatalmas mű is elkészült, 1975-ben 12 kéz levonatos példányban, művészi kézirat gyanánt, Varga Nándor Lajos szakírói munkásságának méltó befejezéseként. Címe:

VÍZJEGYEK. A benne közölt vízjegyek a szerző által eredeti méretben fába metszett dúcokról készültek. A papírosalmok színhelyéről fametszetek tájékoztatják az olvasót. Ugyancsak fametszetekről ismerhetik meg azokat, akik a könyvnyomtatás területén tettek az emberiségnek nagy szolgálatokat.

A Képzőművészeti Főiskola nyomdájában készült 1949-ben 299 példányban:

AZ ALKOTÓ SZÉPSÉG a képzőművészetekben című műve. A művészi alkotás folyamatának megértéséhez segíti hozzá az olvasót, ebben a nagy elméleti fejtegetésben és bemutatja hatásaiban „azt a szépséget, amely művészi alakításhoz szükséges.” Ennek vázlatos ismertetése is külön tanulmányt igényel.

Mint főiskolai tanár, szorgalmasan gyűjtötte a magyar grafika anyagát és azt a Főiskola tanárségédi szobájában lévő nagy szekrényben, dobozokban, rendszerezve őrizte. Ebből az anyagból két nagyszabású kiállítást rendezett. Az első 1942-ben, amely a magyar grafikának 1906-tól 1914-ig terjedő termését mutatta be. A másodikat 1943-ban, amely az 1920-tól 1930-ig terjedő idő grafikai értékéről számolt be. Mindkettőhöz Varga Nándor Lajos készítette a

TÁRGYMUTATÓ című ismertetést, amely forrásmű értékű.

A magyar grafikusművészek adatait gondosan gyűjtötte és két kötetben adta ki a Főiskola nyomdájában nyomtatott formában. Ezeknek címe:

ADATTÁR a magyar művészi grafikához. I. kötet. 1937-ben jelent meg. Tartalmazza az 1900-tól 1936-ig működött grafikusok adatait.

ADATTÁR a magyar metszőművészetéhez. II. kötet. 1945-ben jelent meg. Tartalmazza az 1891-től 1944-ig működött grafikusok adatait.

A Főiskola növendékeinek legjobb munkáiból rendszeresen

ÉVKÖNYV jelent meg az iskolai év végén. Ennek előszavát ritkán írta ő maga, szívesebben bízta azt valamelyik tanítványára, hogy ezáltal elősegítse tanítványainak a szakirodalom művelése területén kibontakozó tehetségét is.

Még egy ága van annak a terebélyes tölgynek, amelyhez Varga Nándor Lajos szakírói tevékenységét hasonlíthatjuk. Ez az életrajzirodalom területére nyúlik át. Gyárfás Jenő életrajzához gyűjtötte az anyagot, de ebből csak egy rövid tanulmány látott napvilágot a Szépművészet című folyóiratban. Ez a tanulmány megsejteti a tervbe vett könyv nagyszerűségét. Ez egyébként természetesen következik abból a tényből is, hogy Varga Nándor Lajos diákkorától kezdve ismerte Gyárfás Jenőt, mesterének is őt tekintette, viszont Gyárfás Jenő, Varga Nándor Lajosban látta saját művészi törekvéseinek továbbfejlesztőjét.

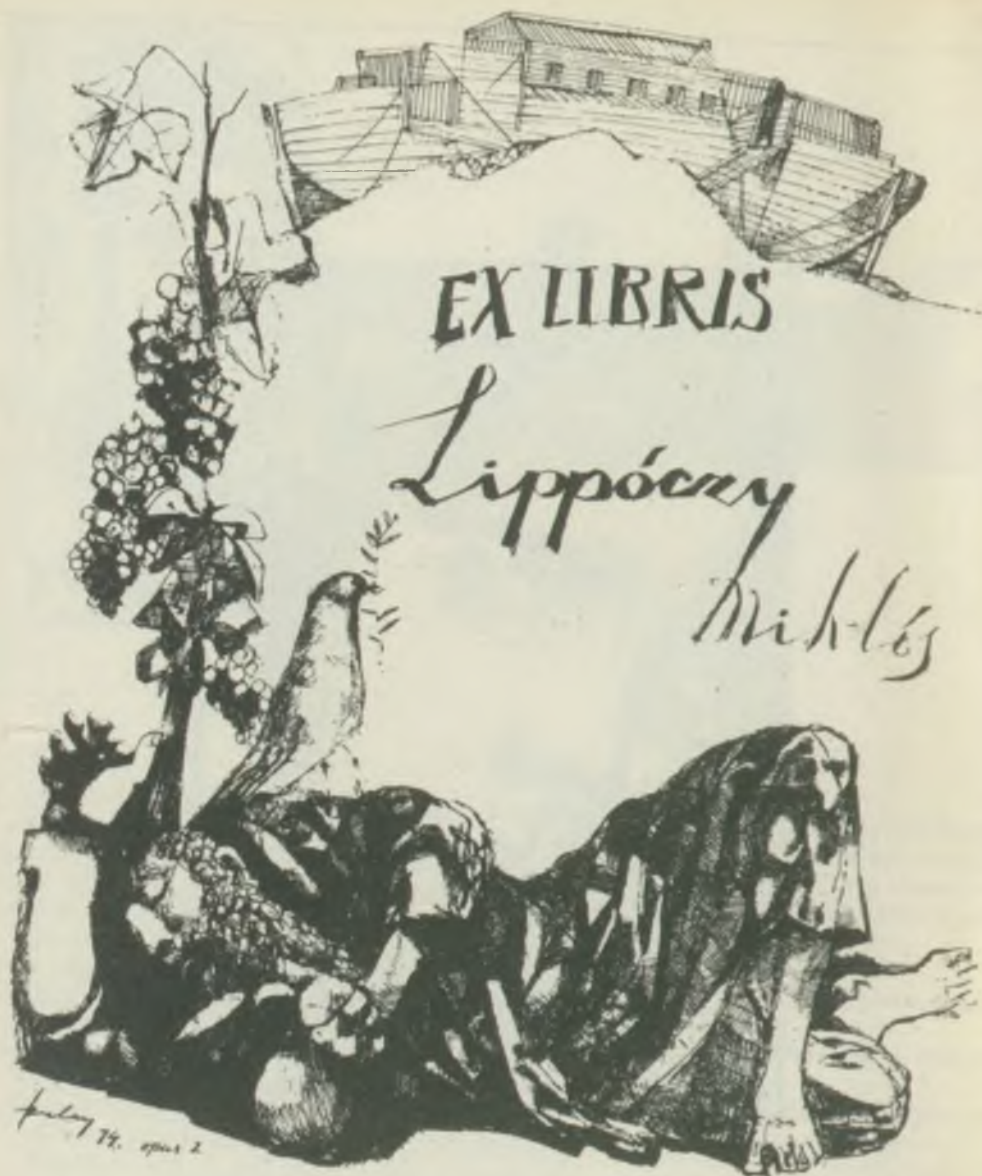
A magyar művészéletrajz irodalom pótolhatatlan vesztesége ennek az életrajznak meg nem születése.

Varga Nándor Lajos szakirodalmi tevékenysége azonban e fájó pont mellett káprázatos fényrel világítja be a képzőművészet különböző területeit.

Dely István

VARGA Nándor Lajos fametszete X1

SZALAY Lajos tollrajza P11

**DR. ILLYÉS
SÁNDOR
LÁSZLÓ
EMLÉKÉRE**

IN MEMORIAM

JURIS DOCTORIS ALEXANDRI LADISLAI
ILLYÉS

DE ILLYEFALVA EX GENTE NOBILI SICULORUM
BUDAPESTINI 1906.03.03. – 1978.05.09.

VIXIT DUM AMARI POTEBAT, AMABAT DUM VIXIT !

FECIT: NAGY ÁRPÁD DÁNIEL BUDAPESTINI 1975

Az 1930-as évek elején felkeresett hivatalos helyiségemben – a Debreceni Ügyvédi Kamarában – egy magas homlokú fiatal ügyvédjelölt, akivel korábban már levelezésben voltam, s akit akkor ismertem meg személyesen. – Ez a fiatalember Dr. Illyés Sándor László volt, s tulajdonképpeni barátságunk innel kezdődik. –

Dr. Illyés Sándor László gyűjtő volt, az ex libris megszállottja. – Gyűjtő volt a szó szoros értelmében, mert érdeklődési köre sok mindenre kiterjedt. – Több irányú érdeklődése komoly anyagi áldozat vállalására készítette. Szívesen pártfogolta a fiatal grafikusművészeket, nemcsak anyagiakkal támogatta őket, hanem serkentette, buzdította őket, tanácsokkal látta el, mert hiszen a fiatal művészek között is sokan voltak, akik nem tudták mi az ex libris, hogy sokan vannak, akik áldoznak erre a műfajra, és hogy egy kisgrafikával is lehet komolyat és szépet alkotni. –

Illyés doktor fő gyűjtési köre a jogász, Szent György- és cserkész téma volta, ezen kívül minden, ami alkalmi grafika! Egy művész volt kedvence, aminek gyűjtésénél teljességre törekedett, ez *Michel Fingesten* osztrák grafikus volt. – Ez a gyűjteménye az országban egyedülálló, mintegy 630 db Fingesten lap maradt utána. –

Nemcsak grafikai gyűjteménye volt értékes, hanem numizmatikai és bélyeggyűjteménye is, bár ez utóbbinál nem annyira gyűjteményre, hanem raktárra dolgozott, megvásárolva minden kiadású bélyegsorozatból 20 db-ot.

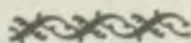
Illyés doktor a II. Világháború előtt budapesti MEGÉ-nek is tisztségviselője volt, de ugyanakkor alapító tagjaként üdvözölhettük a debreceni Ajtósi Dürer Céhben is. —

Amikor 1959-ben *Stettner Bélával* együtt — kezdeményezésemre — megalakítottuk a KBK-t, Illyés doktor felhívásomra az elsőként jelentkezett a Körünknek alapító tagja, majd alelnöke lett. —

Nem volt olyan klubnap, amelyről elmaradt volna, az országban bárhol rendezett KBK találkozón, külföldi kongresszusokon jellegzetes szakállas alakját mindenütt láthattuk és vizonzás nélkül osztogatta rézkarc nyomatait; gavallér volt. — Sokan voltak, akik nehezteltek rá, hogy az utóbbi években az ex libris-küldeményeket nem vizonozta, de munkája olyan volt, hogy mindennap késő este érkezett haza, majd az elmúlt két évben súlyos betegsége is annyira kimerítette, hogy képtelen volt levelezgetni. De ha valaki személyesen meglátogatta, akkor bőségesen kárpótolta és nem azt nézte, hogy mit kapott, hanem sokszorosan adott. —

Súlyos betegsége mindannyiunk előtt tudott volt, halála mégis megrendítően hatott. Eltávozásra mindannyiunkban űrt hagyott s hiányzik a mindenki Laci bácsija. —

Réthy István

FERY Antal fametszete X2

**MINDIG A SOR VÉGÉN ÁLLTAM.
KÖNYÖKÖMET NEM HASZNÁLTAM.
NÉZZÉTEK EL EGYSZER NEKEM.
HA EGY KICSIT 70-KEDEM.**

**BÚÉK 1978
FERY ANTAL**

**FERY
ANTAL
70 ÉVES**

Rohan az idő. Mintha csak tegnap lett volna, amikor *Fery Antal* barátai és tisztelői önarcképes lapjáról értesültek, arról, hogy a művész betöltötte a hatvanadik évét. Ahogy rigmusban közli: „60 éves lettem én . . . Ifjúságom kezdetén” Ez a kisgrafika az 538-as alkotásjegyzék-számmal szerepel. Ezt az évet, amely immár vége felé közeledik, ismét önarcképes lappal köszöntötte, megintcsak rigmussal:

Mindig a sor végén álltam,
Könyökömet nem használtam.
Nézzétek el egyszer nekem,
Ha egy kicsit 70-kedem.

Ez a fametszet az 1245. sorszámmal van lajstromozva, így hát számszerűen is megállapíthatjuk, hogy Fery Antal, aki 1978. június 12-én ért el a hetedik X-hez, jól használta ki második ifjúságát. De ez a szám egymagában nem mond semmit, hanem az a jelentős, ami emögött az azóta több mint nyolcszázra szaporodott kisgrafika; ex librisek, üdvözlő lapok, értesítések mögött van: a hazai és külföldi kisgrafikabarátok szeretete, megbecsülése. Legutóbbi kiállításai közül legjelentősebb a szülővárosában, Szerencsen a Rákóczi fejedelem szellemét idéző vár nemrég helyreállított szárnyában 1978. október 6-án megnyílt kiállítás, amely mintegy összefoglalását adta kisgrafikaművészetének. Teljes életművének bemutatása az anyag terjedelme miatt nehezen lenne elképzelhető, de műveit majdnem teljes számban őrzi a Rákóczi-vár régebbi szárnyában székelő Zemplén-múzeum ex libris-gyűjteménye, Fery Antal nevét egyaránt ismerik az idősebb korosztályhoz tartozó gyűjtők és a kisgrafika szépségeivel csak most ismerkedő fiatalok. Szinte kimeríthetetlen formakincs van a birtokában, amely fegyvertárral ki tudja elégíteni megrendelői-

Fery

Fery

nek sokszor fantasztikus kéréseit. Az igények vadhajtásait lenyesegetve addig gyúrja, alakítja a témát, míg egy sikerült kompozíció nem kerül ki belőle. Szinte nincs is olyan témakör, amit munkássága során ne érintett volna. Tematikus kiállítások fő erőssége rendszerint egy-egy sorozat Fery-lap, legyen a téma szőlős-boros, műemléki, irodalmi vagy virágos. Arcképeiben mutatkozik meg egyik fő erőssége, a tömör, kevés eszközzel történő karakteres ábrázolás. Tökéletesen ismeri a matériát, amivel dolgozik. Kedvelt kifejezése a neki különösképpen tetsző fametszetekről, hogy „ropogós”. Ezt a kifejezést bizvást alkalmazhatjuk az ő saját fametszeteinek legtöbbszörére is.

Fery Antal népszerűsége egyaránt köszönhető műveinek és emberi személyének. Jó kedélye, önzetlen segítőkészsége sok nehézségen segítette át körünket. Minden időben, minden helyen számíthattunk rá. Kiállításaink rendezésénél nemcsak az irányítás, esztétikai beállítás terén működött, hanem kivette a részét a manuális munkákból is, pedig ez sokszor értékes órákat rabolt el tőle. Országos találkozók, nemzetközi ex libris-kongresszusokon mindig ott láthattuk őt, jelenlétével tekintélyt és súlyt kölcsönözve a magyar delegációknak.

Amikor Varga Nándor Lajos elhunytával megürült a K.B.K. elnöki széke, utódjaként más név nem is jöhetett számításba, mint Fery Antalé, az egykori Varga-tanítványé. A döntést fogadó általános megelégedés mutatja, hogy az a négy évtized, amely alatt Fery Antal a magyar kisgrafika ügyét szolgálta alkotó tevékenységével, önzetlen, áldozatkész munkájával, mély benyomást tett minden magyar kisgrafikabarátra.

Kívánjuk, hogy Fery Antal jó egészségben, töretlen munkakedvvel élvezhesse barátai és tisztelői megbecsülését, szeretetét.

S. A.

STETTNER BÉLA 50 ÉVES

A Kisgrafika Barátok Köre 1978. november 6-i klubnapján megrendezett Mikulásest művészeti vezetőnk ünneplése is volt: *Stettner Béla* ezen a napon töltötte be az 50. életévét. Ennek a fél évszázadnak kétötöde kapcsolódik körünkhöz, körünk gondjaihoz, örömeihez, sikereihez. Összeforrott velünk, amióta közel húsz éve ott bábáskodott a Kisgrafika Barátok Köre megalakulásánál, majd a szépen fejlődő újszülött nevelésének terheit a vállára vette. Ez pedig nem ment nehézségek nélkül. Sokan szokták dicsőíteni egyesület-elődeink szellemét, egyesületi életük jellegzetességeit és a jelenlegi körünkkel való összehasonlítás nem egyszer hátrányosnak mutatkozik. Hiányolják az „egyesületesi” formáit, nehézményezik állítólagos művész-központiságukat, de még folytathatnánk a sort. Ezzel szemben mit tudunk mi felmutatni? Mindmáig mi vagyunk a leghosszabb idő óta működő magyar kisgrafika-barát-társulás, tagja vagyunk a nemzetközi szervezetnek, 1970-ben mi rendezhettük meg a XIII. Nemzetközi Ex libris Kongresszust (amelyet egy vendégünk a kongresszusok Mont Everest-jének nevezett el), bírjuk hivatalos szerveink jóváhagyását, hogy 1982-re ismét kérhetjük a rendezés jogát, művészeink majd mindegyik találkozáson tekintélyes díjakkal öregbítik grafikusművészetünk jó hírét, értesítők, a KISGRAFIKA nem szűkölködik úgy a tartalomra, mint a kiállításra vonatkozó dícséretekben, egyszóval: a magyar kisgrafika jelentős tényező lett a nemzetközi gyűjtőtársadalom szemében. Közel két évtized eredményeinek kiértékelése már megadja a történelmi távlatot annak megállapítására, hogy mindez *Stettner Béla* szívós energiája, áldozatos munkája, a nehézségeket baráti szellemben áthidaló segítsége nélkül nem lett volna elérhető. Kifelé is latbavetett minden eszközt, hogy meggyőzze a művészeket, műkritikusokat, műbarátokat arról, hogy a kisgrafika csak méreteiben kicsiny, a valóságban értékes hajtása a grafikai művészetek félévezredes hatalmas fájának. Érdekeinket mindig és mindenütt olyan baráti légkörben tudja képviselni, hogy a kapott ígéretet birtokában bizalommal nézhetünk a jövő elé.

Súlyos betegsége miatt kénytelen volt a hivatalos tevékenységtől visszavonulni, de ez a visszavonulás számára még fokozottabb aktivitást jelentett. Művészete mindegyre mélyül, mindinkább az ember kerül előtérbe, akiről Hemingway ezt írja csodálatos kisregényében: „De hát az ember nem arra született, hogy legyőzzék!”

Művészársadalmunk, a pályatársak, barátok jókívánságaihoz őszinte szeretettel csatlakozik körünk minden tagja is.

S. A.

Imets László

IMETS László fametszete X2

ÚTUNK A FENYVESEK FÖLDJÉN SZABÁLYTALAN ÚTIBESZÁMOLÓ, GRAFIKÁKKAL

(A fenti címmel hangulatos, igen gazdag írást kaptunk *SÓLYOM SÁNDORTÓL*, erdélyi utazásáról. Sajnos, lapunk terjedelme nem teszi lehetővé a teljes cikk közlését. Az alábbiakban a beszámoló néhány olyan részletét közöljük, melyben képzőművészetről, grafikákról, kisgrafika-gyűjtőkről esik szó. Szerk.)

Csúcsa után elhagyva a Kőröst, beértünk a Kalotaszegi medencébe, annak is a központjába, Bánffyhunyad városába. Itt, ha mást nem is, de a téren álló négy fiatornyos református templomot, annak gyönyörűszép kazettás mennyezetét meg kell nézni. A város után nemsokára Kőrösfőre értünk, itt és a többi kis faluban sok jellegzetes, kalotaszegi lakóházat és udvart lehet még látni.

Szászfenes község után nemsokára feltűntek Kolozsvár új épületei, melyek fehérségét csak fokozták az eső fellegektől terhes ég, s a sötétlő hegyek. Fenn a fák között a kolozsmonostori kolostor jellegzetes tornya is felvillant. A Szamossal együtt kanyarogva értünk be a város központjába. Városnéző utunkat a Szent Mihály templommal kezdtük, ahol az ódon falak között csodálatosan zengett az orgonaszó. Mátyás szobrát, majd a teret körbejárva a Farkas utca felé mentünk. A templom előtt megcsodáltuk a Kolozsvári testvérek szobrának másolatát — eredetije Prágában, a másik másolata pedig Budapesten van — a Sárkányölő Szent Györgyöt. A templom falán körben régi címerek, s köztük Apafi Mihály fejedelem síremléke. Innen a Bethlen bástyához, majd vissza a térre indultunk, Mátyás szülőházát megnézni, melyet Kós Károly 1944-ben restaurált. Innen Gábor Déneshez indultunk, aki éppen Kovásznán volt ex libris ügyben. Így kárpótlásul a Monostori úti templomot bámultuk meg, melyet Kós Károly tervei alapján építettek fel. Innen a Mikó-kert mellett a Házsongárdi temető felé sétáltunk, hol sok híres író, költő, művész és politikus pihen — a teljesség nélkül: Misztótfalusi Kis Miklós, Szenczi Molnár Albert, Köpeczi Sebestyén József heraldikus — jelentős a kisgrafikai munkássága is! — Kriza János, John Paget angol orvos, stb.

FESZT László linómetszete X3

KÓSA Bálint linómetszete X3

Kolozsvár nemcsak műemlékeiről, hanem a szellemi életben elfoglalt kiemelkedő helyéről is híres volt és jelenleg is az. Itt, figyelemmel sajátos uticélunkra, grafikusairól kell szólnunk. Két világháború között *id. Cseh Gusztáv* gyarapította szép lapjaival a gyűjteményeket, innen indult el *Buday György* s vált európai hírvé. Sajátos, balladisztikus hangulatú ex librisei, ballada- és versillusztrációi minden gyűjtő féltve őrzött kincse.^{1/} Bár Gyulafehérvár szülötte, de munkássága révén Kolozsvárhoz kapcsolódik *Gy. Szabó Béla*, kinek albumai mellett sok ex librise került a gyűjtőkhöz, megörökítve az általa szeretett várost, tájakat s embereket.^{2/} Az idősebb generáció mellett új tehetségek is felnőttek, s egyéni hangulatú grafikai művészetükkel öregbítették a város hírnevét a művészetekben. *ifj. Cseh Gusztávról* Kántor Lajos így ír: „Nosztalgia az elmúlt, a régmúlt, a visszahozhatatlan iránt? Bizonyára az is. Ugyanakkor valami nagyon modern. És nem azért, mert újabban világszerte divatba jönnek a régiségek, hanem mert a nélkülözhetetlen „honnan jövünk, hová megyünk” kérdést s az esedékes válaszokat segítő megfogalmazni.”^{3/} *Feszt László* kolozsvári grafikus neve ismert nálunk is, nagyon sok egyéni felfogású és megoldású lapja található a gyűjteményekben. Nevéhez sok díj, elismerés fűződik.^{4/} *Deák Ferenc* grafikus, ki sorozatba nyerte a Balatoni Biennálék és a Ceglédi Kiállítások első díjait, nálunk is kedvelt alkotó. Lapjait a gyűjtők féltve őrzik s nagyra tartják. (Sem *Deák Ferivel*, sem *Feszt Lászlóval* és *Gy. Szabó Bélával* találkozni nem tudtunk, vidéken voltak alkotó, illetve témagyűjtő úton.)

Az elsősorban grafikusként ismert és elismert művészek mellett meg kell említenünk *Debreczeni Lászlót*, ki elsősorban építésznek indult s szakmai munkássága mellett jelentős a könyvgrafikai tevékenysége is. Nemsok ex librist alkotott, de azok *Gábor Dénes* szerint: „. . . az ex libris ősi, legigazabb funkciójának jegyében. . .” készültek. Tudós ismerője az erdélyi építészetnek és lelkes népszerűsítője is. Albuma, az „Erdélyi református templomok és tornyok” gazdag illusztrációival a könyvtárak féltve őrzött ritkaságai közé tartoznak. „. . . szerzője nemcsak a fatornyok, ősi templomok, ódon Kapubástyák és haranglábak, ékes faragású fejfák és mennyezetdíszek tudós ismerője, nemcsak az évszázadok építészeti, nép- és iparművészeti kincseinek feltérképezője, hanem elhivatott művész is. . .” írja róla *Gábor Dénes*.^{5/} *Kós Károly* építészeti tevékenysége szoros összefonódott a grafikával, az irodalommal, a közéleti munkássággal. Az építész, az író *Kós Károly* mellett *Gábor Dénes* méltatta a grafikus *Kós Károlyt*

GY. SZABÓ Béla fametszete X1

RADVÁNYI-ROMÁN Károly linóleummetszetei X3

az Értésítőben.^{6/} Én még személyesen ismerhettem, legutoljára 1975-ben jártam nála, Gábor Dénessel együtt. Előző napokban mutatta be a TV Budai Nagy Antal c. drámáját, melyet Bánffyhunyadon nézett meg, mert ott még lehetett venni a magyar TV műsorát. Mosolyogva jegyezte meg, hogy az éjszakai álmából felriasztott ember nem „veszkelődik öltözéssel, hanem rohan megnézni, hogy mi van, hol ég a ház” – mondotta. Ezek az apróságok azonban nem csökkentették örömét, hogy drámája a TV közvetítésével eljuthatott az emberekhez. Szó esett még a grafikákról, Kalotaszegről, s arról, hogy kora ellenére is még mindig dolgozik, épp egy Kalotaszegről készült írását javította a Korunk számára. Azzal váltunk el, hogy nem búcsúznak, hanem újra jövünk. (Erre sajnos nem került sor, csak halála után, sírlátogatóba érkezünk meg. Életéről Imre Lajos az Értésítőben emlékezett meg.) Balogh Edgár is nagy tisztelője volt, egyik írásában a következőket írja: „... eltökélten és megátalkodottan, hősi tartással szállott mindig szembe akár a gyökértelenség, akár a gyökérben rekedés végletes veszedelmével . . . Vitákon innen és túl: egy fából faragott ember. És emberséges ember.

A várost a Bethlen bástya mellett, a Feleki tetőn át hagytuk el. Onnan visszanezve a házakat aprónak láttuk, a hegyek között megbújó várost.

Tordán és több helységen átbogva, magunk mögött hagyva az eső felegeket, Marosvásárhelyen álltunk meg. Itt nyár fogadott, s a Rózsák terén a virágóra csodálatos színeit villantotta felénk. Elintézve a szállást, s kissé felfrissülve a hosszú üldögélés után, Sipos Sándorékhoz indultunk, a kisgrafika egyik vásárhelyi barátjához.

Foglalkozását – ha nem tudtuk volna – a lakásban felhalmozott könyvek, roskadásig telt polcok bizton elárulják. A falakon körbe szebbnél szebb metszetek, képek, faragások, s az ülőalkalmatosságokon csodálatos régi kalotaszegi írásosak, szinte nem is mertünk leülni. Elhúzódva a többiektől, a könyvespolc védelmében tereltük a szót a grafikákra.

– Könyvtáros vagyok az Orvosi- és Gyógyszerészeti Intézetben – kezdte Sándor a vallomását. Munkám során sokszor találkoztam könyvgrafikákkal; ex librisekkel, illusztrációkkal, de sokat nem értettem hozzájuk. Egy alkalommal továbbképzésen összekerültem volt Gábor Dénessel s szóba jött a grafika is.

BUDAY György fametszete X2

KÓS Károly tollrajza P1

Dénes, látva tájékozatlanságomat, táskájából előkapott egy csomó különböző ex librist, s megkezdte „beoltásomat”. Sikerral, mert van egy kisebb gyűjteményem. Egyelőre mindent gyűjtök, fametszetet, linót és rézkarcot, minden témában.

– Milyen tapasztalataid vannak a cserével kapcsolatban?

– Nekem jók. Sok lapot kaptam *Dénestől*, *Kolumbán Katalintól*, *Dr. Virágh Zoltántól*. Említeném még *Nagy Dezsőt* Debrecenből, a *Póka házaspárt*, *Kőhegyi Gyulát* és még sok más nevet. *Várkonyi Károly* nagy örömmre nemcsak saját lapjait, hanem egy csomó szép *Menyhárt* lapot is küldött.

– A gyűjtés, a hivatali munkád és a család, a két érdeklődő gyerek biztosan sok időt vesz igénybe. Vannak-e segítőtársaid, van-e klubélet?

– Mivel a nap csak huszonnégy órából áll, sok mindenre nem jut idő. Így, egyedül nem győzném; segítség elsősorban a feleségem és a gyermekek. Annak ellenére, hogy jó kapcsolatban vagyok a városban és annak környékén élő grafikabarátokkal, nincs rendszeres, klubszerű élet. Találkozni is inkább egy-egy kiállításon tudunk. Gond még a kezdő gyűjtők helyzete; kicsi az anyaguk, s nem is kapnak sok esetben választ küldeményeikre. Jó lenne pedig összefogni és egymást segíteni, de nem minden esetben rajtunk múlik.

– Te is említetted, sokan vannak az érdeklődők, s grafikus is akad *Vecserka Zsolt*, *Molnár Dénes* személyében. Szervező és hajtóerő *Kolozsváron Gábor Dénes*, *Gyergyóban Elekes Vencel*, *Brassóban Dr. Virágh Zoltán* és *dr. Emil I. Bologa*. Valamit csak lehetne kezdeni a szervezeti élet kialakítása terén?

– Valamit igen, de több kellene. Nagy eredménynek tartom a csíkszeredai kiállítás sorozatot. Ezen túlmenően jó lenne az alkotókat a gyűjtőszándékúakat egy bolyba összefogni, kamarakiállításokat stb. rendezni. Talán ez évben, valamelyik könyvtár égisze alatt.

– Visszatérve hozzád, van-e kedvenc grafikusod, akinek lapját jobban kedveled a többinél?

– Ahogy kérdezted, úgy nincs. Sok művész lapját gyűjtöm szívesen. Van néhány névre szóló lapom is: *Róth A. Istvántól*, *Kósa Bálinttól*. És szeretnék minél több szép lapot összegyűjteni.

Dafinel DUINEA linómetszete X3

Másnap kellemes nyári napra ébredtünk. Városnéző utunk a Rózsák teréről a Kultúrpalotához vezetett. A jellegzetes épületet 1911-ben építették Jakab Dezső és Komor Marcell építészek tervei szerint. Az épület s mellette lévőik csodálatos, harmonikus egységet alkotnak. A palota földszintjét freskók díszítik, közülük kettő Kőrösfdi-Kreisch Aladár munkája. Az emeletre vezető lépcsőfordulókat üvegfestmények díszítik Petőfi, Jókai, Kossuth, Liszt és Munkácsy portrékkal. Az emeleten lévő tükörterem gyönyörű, az üveglakokat Thorockay Wigand Ede és Nagy Sándor tervezte, témaként felhasználva a székely népballadákat és a mondavilágot.

Este *Vecserka Zsolt* grafikushoz indultunk. Nagy munkában volt, a padlón a székeken, az egész szobában grafikák egymás mellett. Zsolt éppen kritikus szemmel válogatta a kiállítási anyagát. Közben sikerült szóra bírni.

– Hogyan kezdte grafikázni, metszeni?

– Középiskolás voltam, rajzolni Ferenczy Júlia tanított bennünket. Egy alkalommal felkerestem szénrajzaimmal és a nála lévő *Gy. Szabó Béla*, akinek sokat köszönhetek, rávett a fametszésre. Tőle kaptam az első dűcot és vésőket. Első próbálgatásaimat elküldtem neki, s ezeket látta Gábor Dénes, aki figyelmemet az ex librisek felé irányította.

– Ugy tudom kevés lapot készítesz, s igen szigorú vagy magaddal szemben?

– Valóban. 200–250 grafikát csináltam, ebből 180 ex librist. A többit nem bocsájtottam csereforgalomba.

– A Művelődésben olvastam az 1975-ben Molnár Dénessel tartott közös kiállításról. Tudom, hogy nálunk is többször szerepeltél, s látom, hogy most is ilyen gondban vagy. Mire készülsz?

– Lesz, terv szerint egy egyéni kiállításom, 56 ex librisrel, 10 egyéb grafikával és 10 szénrajzzal. Egyébként 1970. óta rendszeresen részt veszek a nemzetközi kiállításokon, Cegléden, Keszthelyen, Debrecenben, az Ex Libris Kongresszusokon. Most épp a Csikszeredai kiállítás katalógus címlapján láttam viszont az egyik színes metszemet, egy Dózsa fejet.

RÓTH István linómetszete X3

– Sok metszeten feltűnik egy-egy szép faragott kapu, kupa, szőttes stb. Betűid is szinte a faanyagához idomultan kerülnek ki a vésőd alól, mit jelent Neked a népművészet s annak alkotásai?

– Sokat. Túl azon, hogy egy-egy könyvjegy tulajdonosa érdeklődési körébe tartozik a népművészet, hisz azért ábrázolok tárgyi emlékeket, én is szívesen használom fel. Jó kiindulópontnak tartom, a leegyszerűsített lényegre törő ábrázolási módot, a felesleges részletek elhagyását. Másik pedig az, hogy ezzel a megsemmisült, vagy megsemmisülő emlékeket, azok képi mását át lehet menteni, felhívni rá az emberek figyelmét, hisz ezek túljutnak az ország határain más országokba. Akit ez megragad, érdeklődni kezd a művészetünk, kultúránk iránt, s érteni kezdi azokat.

– Octavian Goga szerint „egy nép tartóoszlopai a hagyományok” s beleértette a népművészetet is. Mégis, egy fiatal alkotónak nem okoz-e problémát, témaszegénységet csak a népművészet felé fordulás?

– Szerintem nem. Nemcsak a tárgyi emlékeket ábrázolom, de egyes metszeteimnél igyekszem felhasználni azt a követelményrendszert, ami a népművészet sajátossága. Esetenként azt igyekszem továbbfejleszteni, más témáknál, hisz másokat is készítek, felhasználni. Dehát erről a lapok jobban beszélnek.

Vásárhelyt elhagyva, a Kisküküllővel együtt kanyarogtunk a hegyek között. Közben az idő is jó fordult, eltűntek a tócsák és a fellegek. Balavásárnál irányt váltottunk, s nemsokára Makkfalva közepén álltunk meg. Itt az iskolában megnéztük az iskolások által összegyűjtött néprajzi múzeumi anyagot; a régi használati tárgyak, mezőgazdasági eszközök mellett a makkfalvi agyagosok munkáit, Kusztos Endre képei és Suba László szobrai tették emlékezetessé látogatásunkat. A múzeum egyébként a hajdani Dózsa kúriában kapott helyet. A múzeumból Vass Áronhoz igyekeztünk, aki egy kis földszintes szép, faragott kapus házban készíti szobrait, állatfiguráit. Munkában találtuk, 82 éve ellenére is sokat dolgozik. S hogy az agyag lazítást nem engedett, ő formázott, mi pedig kérdeztük. Panaszkodott a korra, a szemüvegre, amit hiába írt az orvos, úgy se lát jól, az ujjai jobban érzik a formát. Ujabbán leánya, Zsuzsa is dolgozik, s büszke rá, hogy még a szakértő szem sem mindig tudja megkülönböztetni szobrát az Áron bácsiétól. Szobraik, a medvék, a bivalyok sokfelé eljutnak, nem is régen Hollandiába s „Angliába” vitték – mesél-

KARANCSI Sándor linómetszetei X3

nek. Közben a formátlan agyagból borja után panaszkodó bivaly formázódott. Kiértünk a Gyergyó-i medencébe. A medence közepében, Gyergyószentmiklóson álltunk meg a hosszú, de csodálatos szépségű út után. Estébe fordult az idő, amikor Elekes Vencelnél kopogtattunk.

A lakás mint egy múzeum fogadott bennünket. Képek, faragások, bokályok, más használati tárgyak álltak rendben. A szoba képtárnak is beillene; *Barcsay Jenő* rézkarca, *Nagy Imre* festménye, *Nagy István* pasztelleje, *Holló László*, *Duray Tibor*, *Márton Ferenc*, *Szász Endre* szinte lehetetlen felsorolni az alkotókat. A könyveket kissé öszébb rakva, helyet foglaltunk, de a látottaktól egyelőre szólni sem tudtunk. Segített rajtunk Elekes Vencel „szíves és székely-vendéglátó szeretete.”

– Csodálatos anyagod van itt a falon. Tudomásom szerint kisgrafikát is gyűjtesz?

– 1934 óta gyűjtögetek, először festményeket s nagyalakú grafikákat. S ahogy szaporodtak, úgy fogyott a hely. 1972 óta kisgrafikát is gyűjtök, 799 alkotótól 4898 lapom van; *Varga Nándor Lajostól*, *Moskál Tibortól*, *Révész Napsugártól*, *Móré Mihálytól*, hogy néhányat említsek, no meg a hazaiaktól is számos.

– Milyen az érdeklődés a grafika iránt? Olvasva a katalógusokat, mindig egy-két gyűjtőt említ meg. Van-e klubélet, szervezett gyűjtés, stb.

– Érdeklődő az van, hála *Karacsinak*, főleg a fiatalok körében is. Kár hogy nincs itthon, legalább Te is érezhetnéd a lelkesedését, amikor kisgrafikáról van szó. Valóban néhány nagyobb gyűjtemény, magángyűjtemény van, s ebből kerülnek ki a kiállítási anyagok. Szervezett klubélet még nincs.

– Látok itt egy csomó kályhacsempét, bokályt. Ezekkel is foglalkozol?

– A csempéket bontásból kapom, s fontosak lesznek akkor, ha valaki a gyergyói agyagosságai akarja feldolgozni. Én nem igen, hisz a kisgrafika mellett érmet, kisplasztikát is gyűjtök. Az egészségem nem mindig a legjobb. A szobrok tiszafából készültek, ilyen nem sokat látni. Ezeket az erdőjáró emberek télen megjelölik, mert ahol a „gyütkér” van, ott piroslik a hó, s tavasszal a jel alapján szedik ki. Csodálatos anyag, igazi művésznek való, meg kell vele birkózni.

KLEIN Ervin fametszete X1

KARANCSI Sándor linómetszete X3 ▶

Közben az idő lasan eltelt, s hogy ezen fölöttébb ne szomorodjunk el, sok grafikával búcsúztunk egymástól.

További állomásaink a Ditró és Szárhegy között lévő Tatárhalmon álló emlékmű, a szárhegyi volt Lázár-kastély, melynek festői környezetében a Művésztelepen nyaranként Deák Ferenc kolozsvári grafikus is szokott dolgozni, majd másnap Mádéfalva, Csíkszereda voltak. Mivel Imets Lászlót nem találtuk otthon, Udvarhelynek indultunk. Tisztelettel adózva Szejkefürdőn Orbán Balázs, Farkaslakán pedig Tamási Áron emlékének, a hegyek között kanyarogva Korondra értünk. Torda, Kolozsvár és Nagyvárad után a határ felé vettük az útírányt. A határon ugyanolyan kocsisor fogadott, mint amikor jöttünk és ugyanaz a vámos, mint először. S hogy a hagyományokat ne szegje, ugyanazokat a bőröndöket nyitatta ki, mint első alkalommal.

Sólyom Sándor

Jegyzetek: 1) Galambos F.: Buday György (KBK Értesítő 1970/2.sz.), 2) Gábor D.: Gy. Szabó Béla (KBK Értesítő 1970/2.sz.), 3) Kántor L.: Cseh Gusztáv (Uj Élet 1978/13.sz.), 4) Gábor D.: Feszt László (KBK Értesítő 1973/1.sz.), 5) Gábor D.: Debreczeni László (KBK Értesítő 1971/3.sz.), 6) Gábor D.: Kós Károly a grafikus (KBK Értesítő 1974/3.sz.), 7) Imre Lajos: Búcsú . . . (KBK Értesítő 1977/3.sz.).

BOGNÁR Zoltán linómetszete X3

Az 53. oldalon FERY Antal fametszete X2

GYŰJTŐK FÓRUMA

HOGYAN LETTEM GYŰJTŐ

Már gimnazista éveimben — bár ezt sokan vitatják — tudatosan készültem későbbi hivatásomra és rendszeresen olvastam is hozzá. Ennek egyik szerves része volt az antikváriumokban való böngészés, szakmai ritkaságok keresése, mely alkalmakkor igen sok érdekességgel találkoztam, nem egy könyvben előző tulajdonosának könyvjegyével. Már ekkor irigykedve néztem é remek grafikai munkákat és első ex librisemhez is így jutottam hozzá. Megvettem Poja Jenő: Az orvostudomány regénye című művét, melynek elejét Dr. Garta Iván részére készített könyvjegy díszítette. Alkotóját azóta sem sikerült felderítenem. A háromalakos allegorikus kompozícióban egy nőbeteget férfi alak a „tudományt” megtestesítő fóliáns védfalával óv az öt támadó csontváz — haláltól.

Később is találkoztam hasonlókkal, még úgynevezett klasszikus nyomatokkal is. Nagy mesterem Dr. Gottsegen professzor ugyanis évente egyszer beosztottjai részére fogadást adott a lakásán, és ez alkalmakkor az egyébként zárkózott egyéniségű tanító igen barátságos házigazdává változott, aki igen büszke volt még édesapjától örökölt és maga által is aktívan fejlesztett könyvtára, melyben nem egy könyvritkaság volt fellelhető, sokakban könyvjegyekkel.

Később Szivessy Tibor, a híres építész könyvjegy gyűjteményével is módomban volt megismerkedni, és egyre több kedvet éreztem a saját gyűjtéshez is. A méltatlanul elfelejtett Szivessy Tiborról csak annyit, hogy művésztársával együtt tervezte a kecskeméti-Cifrapalotát és nevéhez fűződik számos pesti belvárosi bérház és budai villa tervezése. Munkája közben először használta fel Kovács Margit kerámiáinak díszítő elemeit, ezen építmények belső és ritkán külső díszítésére. Ez talán képet nyújt arról, hogy volt mit tanulni mind ízlésben, mind művészetértő ismereteiben, volt miben gyönyörködjek szívnvonalas könyvjegy-gyűjteményét tanulmányozva, ellesve gyűjtő-fogásait s közben kicsit irigykedtem is.

Ezután hosszú szünet következett. A vidéki pályakezdés nehéz éve, amikor a kérdés háttérbe szorult, de nem felejtődött el. Igen kapóra jött a Hobby című kérész életű Táncsics kiadvány, 1970-ben megjelent első száma, melynek vezércikkéből idézek: „Utalnunk kell a különböző hobbyk műveltséggazdagító szerepének még egy vonására a széperzés, a művészeti ízlés fejlesztésének lehetőségére is.” Számos népi cserépedényt, hanglemezt, bélyeget népszerűsítő cikk között akadtam Udvari Györgynek az „Ex libris

STETTNER Béla fametszete X1

gyűjtés” című Németh, Rákóczi, Stettner, Kaljo, Gaudaen és Frank Ivo szép metszeteivel illusztrált cik-kére, de ami még talán ennél is fontosabb a szerző felhívta a figyelmet a KBK létre. Csak 63 km volt akkor még, mely a fővárostól elválasztott, és én akkor még nem láttam konkrét lehetőséget a gyűjtésre. Fogalmam sem volt, hogy Pesten kívül számos vidéki városban, aktív gyűjtőkör tevékenykedik és a gyűjtők népes tábora behálózta az ország térképét. Utólag megállapíthatom: sajnos.

Amikor Pestre kerültem, az első adandó alkalommal felhívtam telefonon a K.B.K. titkárát, Réthy Istvánt, és a telefonhívást rövid idő után személyes látogatás követte lakásán. Nagyon kedvesen fogadott és részletesen tájékoztatott. Később Ő mutatott be a Fészek Klubbeli kis csoportnak, mint „ifjú” gyűjtőt, összeismerkedtetett tagokkal és művészekkel egyaránt. Mindenki szeretettel fogadott, lelkesen biztatott, és önzetlenül elláttak néhány „minden kezdő gyűjtőnek kijáró” ajándéklappal. Ezek a lapok jelenlegi gyűjteményemnek is kedves darabjai.

Szerencsésnek tartom magam, mert rövid 2 év alatt 11 művész készített nevemre 13 lapot és nem félek leírni a babonás 13-as számot, mert újabb lapok vannak készülöben. A művészek közül elsőnek remekbe készült lapot kaptam Fery Antaltól, mely Lenhossék Mihályt a neves anatómust ábrázolta. Az elsőt követték Stettner Béla, Széki Piroška, M. Kiss József, Csibi Mihály műve: és legutóbb Perei Zoltán olyan remekbe sikerült lapot készített, mely szakított a jelenlegi ex libris hagyományokkal és saját művészetének öntörvényeit követte. Feltehetően ez a művészi törekvés hozta meg az idei igen megérdemelt sikert számára Luganóban is. A külföldiek közül Oriol M. Diví, Imets László, Emil Zierold, Fritz Kühn nevét említhetem.

Elvem, hogy csak igen nagyvonalakban jelzem, mit szeretnék a lapon viszontlátni, legszívesebben – mint Perei Zoltán esetében is – nem mondok semmit, rábízva magam a művész intuíciójára és arra, hogy mit lát bennem, mit gondol rólam. Ebben az elvemben azóta sem csalódtam.

Széki Piroška és Imets László ráérzett a belgyógyász egyik fontos eszközére a tapintó kézre. Diví a gyógyítás és művészet kapcsolatát jelzi lapjain. Fery Antal, M. Kiss József igen magas színvonalú karakterportrék könyvjegyen történő megjelenítésével örvendeztetett meg, Kühn és Zierold a humort képviseli a lapokon.

Fery

FERY Antal és O. M. DIVI fametszete X2

Talán sokak számára hosszúnak tűnhet e magyarázkodás, mely a gyűjtők népes táborába vezetett, de ezzel egy sajátos problémára szeretnék utalni. Velem együtt sokan és sokáig nem tudnak e szép és nemes hobbról, túl zártkörűnek érzem a gyűjtők körét és hozzáférhetőségüket a művészekhez és ezt azzal magyarázom, hogy kevesen ismerik a lehetőségeket —, hogy úgy mondjam kevés a propaganda, a jó értelemben vett kapcsolatkeresés gyűjtő és művész egymásra találására. Lehet, hogy csak én érzem így, de mégis valahogy így tűnik.

Befejezésül az ízlésfejlesztés, a mások lapjainak értékelésén kívül, az egyes technikák megismerésén túl szeretnék kiemelni egy számomra fontos motivációt. Mind személyesen, mind levélcsere útján, megismerkedtem itthon és határainkon túl is, számos remek emberrel, aki közül többet már szinte barátként tisztelhetek. Közülük is kiemelném Csányi István dr.-t, a legnagyobb magyar gyűjteménnyel rendelkező orvoskolléga személyét, akitől szakmai irányításban, emberi magatartásban, igen sokat kaptam és kapok ma is, vagy a kolozsvári Gábor Dénest, akinek cserelapjaihoz csatolt levelei külön élményt szereznek számomra. Köszönet Csiby Mihálynak, aki sajátos egyéniségének varázsával, utánozhatatlan humorával sok nehéz percen segített át.

A fentiekből egyértelműen kiderül, hogy kezdő gyűjtő vagyok. Érték kudarcok is, de ezek messze eltorpúlnak a sikerekhez, a biztató baráti kapcsolatokhoz viszonyítva, melyek személyesen és levelekben egyaránt áramlanak irányomban. Egy kicsi, de lelkes közösség tagjának érzem magam — bár sokan, — talán magam is — megkondították a vészharangot az ex libris gyűjtés felett, de ha újra kezdhetném, ha terveim továbbra is valóra válnak, őszinte szívvel írhatom, nem volt felesleges belefognom.

Több lendület, nagyobb összetartás, a gyűjtők szorosabb kapcsolata, intenzívebb körű élet és már sok minden rendben is lenne. Persze ehhez nemcsak lelkesedés, hanem sok-sok szervezés és törődést igénylő apró munka szükséges, mert csak ez viszi előre közös ügyünket.

Utóirat: Szíves elnézést kérek attól a sok kedves ismerős, vagy csak levélkapcsolat útján megismert gyűjtőtárstól, akiktől név szerint nem emlékeztem meg. Nekik is sokat köszönhetek, de a cikk terjedelmét ez nem tette lehetővé és nem is volt célja.

Dr. Kelemen Béla

Esko LEPP fametszete X2

M. KISS linómetszete X3

H Í R E K

A pécsi K.B.K. csoport november 29-én tartotta évi záróülését. Szentesi Flórián helyi csoporttitkár beszámolója után *Semsey Andor* tartott előadást a régi magyar ex librisekről, másnap pedig az Egyetemi Könyvtár Lino-gyűjteményben több érdeklődő a könyvtár kiemelkedő fontosságú régi könyvgyűjteményeit tekintette meg.

Az Iparművészeti Múzeum, a Soó-féle hatalmas ex librisgyűjtemény őrzője kiállítás-sorozatot indított el és szemelvényekben az érdeklődők elé tárja a gyűjtemény egyes részeit. Az első kamarakiállítás a XVIII–XIX. századi magyar ex libriseket mutatta be. A régi könyvjegyek gyűjtése nem volt a Soó-gyűjtemény kiemelt területe és a bemutató csupán két évszázadot ölelt fel, így sem volt sokkal kisebb az anyag, mint amit a Széchenyi-könyvtár 1970-ben a kongresszus alkalmával a kupolateremben bemutatótt. A Soó-gyűjtemény rendezője, Weiner Mihályné ny.főigazgató további bemutatókat ígért.

M. Kiss József grafikáit mutatta be a Szabó Ervin Könyvtár Kisduna-Galériája. A kiállítást 1978. április 28-án Dr. Losonczi Miklós művészettörténész nyitotta meg.

A Békés megyei pedagógus festőművészek Békéscsabán 1978. április 21-én megnyílt kiállításán sikerrel szerepeltek a gyulai *Meskó Anna* és *Póka György* grafikái is.

R. KALJO fametszete X2

S. VÄLJAL linómetszete X3

A Jászberényi Városi-Járási Könyvtár tovább folytatja az észt ex libris és kisgrafika gyűjtését és népszerűsítését. 1978-ban az Unnapi Könyvhét időszakában immár másodszor rendeztek kiállítást a mai észt ex librisekből. A kiállításon a következő művészek lapjait mutatták be: *Jüri Arrak, Johannes Juhansoo, Richard Kaljo, Lembit Lepp, Mart Lepp, Berta Mäger, Evald Okas, Leida Soom, Vive Tolli, Silvi Väljal, Asta Vender*. A könyvtár ez év novemberében jelentette meg „Szelek országa ez a föld” címmel az észt irodalom ajánló bibliográfiáját. Az ízléses, nyomtatott kiadványt a könyvtár gyűjteményéből válogatott észt ex librisek illusztrálják. A címlapon Silvi Valjalnak azt a linómetszetét láthatjuk, amelyet a Nemzetközi Könyvév alkalmából készített.

1978. októberében, az Országos Múzeumi és Műemléki Hónap alkalmából az egri Megyei Könyvtár épületében exlibris-kiállítást rendeztek a könyvtár gazdasági igazgatója, Nagy István gyűjteményéből. A kétszáz évvel ezelőtt épült egykori nagypréposti palota az egri copf stílusú építészet egyik gyöngyszeme. A palota falán márványtábla hirdeti, hogy a ház vendége volt 1849 februárjában Görgey Arthur és Klapka György, akik innen indultak a győzelmes kápolnai csatába.

A vonzó helyszínen szépen rendezett kiállítás várta a látogatót. A palota zöldelő növényekkel díszített előcsarnokában tablókon és üvegtárlókban magyar és külföldi exlibrisek, folyóiratok, szakkönyvek voltak igen jó ízléssel kiállítva azzal a céllal, hogy a könyvtár látogatóit az exlibris-gyűjtés ügyének megnyerjék. Az üvegtárlókban örömmel fedeztük fel lapunk példányait, de képviselve voltak a legismertebb, gazdag kiállítású külföldi exlibris-újságok is. A kiállítás — megítélésünk szerint — igen jól szolgálta a kisgrafika megkedveltetését. Az igényes rendezés Nagy István gyűjtőtárs munkáját dicséri, akinek ehhez ezúton is gratulálunk!

M. MAKKAI Piroska fametszete X1

O.M. DIVI fametszete X2

MAKKAI Piroska festőművész fametszeteinek kiállítását a Fényes Adolf teremben 1978. június 8-án nyitotta meg Pogány Ö. Gábor. Az erdélyből származó művésznő korábbi kiállításairól is hírt adtunk értesítőnkben. A katalógus előszavában Udvargy Gyöngyvér írja, hogy másfél évtizeddel ezelőtti Budapestre költözésével pályafutásának is új állomására érkezik: az erdélyi formák meghittebb, poétikusabb, mélyebb bánatú, csillogóbb örömi érzékeléséből általánosabb problémakör fókuszába lépett át. Az erőteljesen megmunkált fametszetek között helyet kaptak az ex librisek is. A kiállítást Lányi Ottóné rendezte.

A **GYÓGYÍTÁS ÉS KISGRAFIKA** című, eredetileg Debrecenben bemutatott kiállítás Nyugat-Magyarországon vándorkiállításaként utazik, a szakszervezetek Vas megyei tanácsa központi könyvtára és a Vas megyei Egészségnevelési Csoport szervezésében. A 125 kisgrafikát felsoroló vándor-katalógust *Stettner Béla* linometszete és *Oriol M. Divi* fametszete díszíti. A változatos összeállítású anyag már eddig is számos helyre elkerült, további bemutatásai is tervbe vannak véve.

SZÉKY Piroska grafikuművész a Rátkay Márton művészklubban mutatta be ez év októberében nagyméretű színes linóleummetszeteit, a Hány János témára készített variációkat.

A 70 éves *FERY Antalt* szülővárosa, Szerencs szép kiállítással köszöntötte a Rákóczi-várban, október 6-án. A kiállítást *Semsey Andor* nyitotta meg. Ez alkalommal került a művész barátai és tisztelői kezébe kisgrafikai alkotásjegyzékének II. része, mely több mint kétszerese az 1970-ben kiadott I. résznek.

PEREI Zoltán fametszete X1

A belgiumi *st. Nikolaas* városban működő Ex libris Centrum pályázatot írt ki, a téma: könyvjegy egy gyermek könyveihez. Az 1979. január 15-ig beküldött pályaműveket a zsűri február 1-én bírálja el.

Az *Exlibris Sloveniae* egyesület pályázatot hirdetett *Kamnik* város 750 éves fennállásának jubileuma alkalmával. A pályázatok beküldési határideje: 1979. augusztus 1.

Tolsztoj születése 150. évfordulója tiszteletére *Karol Izakovic*, a Pozsonyban működő KSEB ex libris-kör titkára kiállítást rendezett 1978. októberében a pozsonyi Csehszlovák–Szovjet Baráti Társaság házában. A szűk témakör ellenére félszáz lapot sikerült kiállítani. Ugyanakkor egy Kalasnyikov-bemutató is hozzájárult a kiállítás sikeréhez. A katalógus gazdag illusztrációs anyagából kiemelkedik Igor Rumansky szlovák művész Tolsztoj-portrés ex librise.

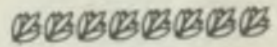
A prágai S.S.P.E. egyesület a szokásos évi ex librises találkozót 1978 őszén Prágában rendezte meg. Sajnálatos módon nem értesítették a korábbi gyakorlat szerint a találkozókra résztvevő magyarokat, hanem csak egyik tagtársunk kapott értesítést, aki azonban nem hívta fel a feltételezhetően érdeklődők figyelmét erre az alkalomra. Ez annál is sajnálatosabb, mert a luganói kongresszuson az európai ex librises nagyhatalomnak számító Csehszlovákia nem volt hivatalosan képviselve. Remélhetőleg az 1979. évi és Olomoucban megrendezésre kerülő találkozó pótolni fogja a mulasztást és ismét népes magyar delegációval számolhatunk.

Bordás

BORDÁS Ferenc fametszete X2

1979

BOLDOG

ÚJ ÉVET

KIVÁN

A KBK

VEZETŐSÉGE!

Moskál Tibor tagtársunknak kedves házi ünnepség keretében adták át az alkotmány ünnepén munkahelyén, a Szeszélesztőgyárban a Szocialista Kultúráért kitüntetést, melyet többek között a grafikus művészetek népszerűsítésével is kiérdemelt.

Az olaszországi *Jesolo* város idegenforgalmi szervei pályázatot hirdettek két ex librisre, az egyik az Azienda Autonoma di Soggiorno e Turismo- *Jesolo Lido* részére, a másik kötetlen témájú. A felhívás a minimális és maximális méreteket is közli: 5 x 7, illetve 10 x 15 cm. Pályázati határidő: 1979. június 30.

A *Székelyudvarhelyi Múzeumban* 1978. május-június hónapokban ex libris kiállítást rendezett Hargita megye művelődési és nevelési bizottsága. Magyarországi művészeink is szép számmal szerepeltek. A katalógus, melynek illusztrációi között Várkonyi Károly egy lapja is szerepelt, *Gábor Dénes* és *Morvay Zoltán* tájékoztató írásait is közli.

Tokióban 1978 őszén nemzetközi ex libris kiállítás nyílt meg. 13 művésznk 10–10 lapját küldtük ki és a küldeményünket visszaigazoló levél elragadtatással írt a magyar anyag színvonaláról. Az ígért katalógust még nem kaptuk meg, annak ismertetésére annakidején sor fog kerülni.

NÉMETH NÁNDORÉK
• KÖNYVE •

NÉMETH Nándor tollrajzai P1

NÉMETH Nándor grafikusművész tragikus körülmények között történt elhunytáról kaptunk értesítést Amerikából. 1910-ben született, az Iparművészeti Főiskolán Helbing Ferenc volt a mestere. Mint könyvillusztrátor kezdte pályáját, majd áttért a mesefilmek rajzolására és kiállítások tervezésére. Mint katonára került a II. világháború végén Németországba. Itt sokat dolgozott az amerikai megszállók részére, majd Ambergben dekorációs vállalatot alapított. 1950-ben ment ki Amerikába, ahol New Yorkban telepedett le. Előbb az Allen Wayne kiadónak készített könyvillusztrációkat, majd az Audio Filmproduction, illetőleg az Audio Cimena Corporationnak rajzolt tanulmány- és mesefilmeket. Szabad idejében művészi ambíciójának élt. 200-at meghaladó ex librisét a New York-i Metropolitan Art Museum sorolta gyűjteményébe. Az amerikai magyarok részére készített ex librisek tulajdonosaik honvágyáról, de egyben mindinkább távolodó világukról adnak dokumentumértékű információt. Németh Nándor felesége, Pokorny Erzsébet rajztanárnő osztozott férje tragikus halálában.

Az olasz könyvjegyművészet egyik vezéralakja, *Italo ZETTI* grafikusművész is ez év halottai közé tartozik. 1913. február 18-án született Firenzében, művészeti tanulmányait is ott végezte. *Bruno BRAMANTI*-t mondhatja mesterének, akinek bravúros védőkezelését is követte. Az ex libriseiről és egyéb kisgrafikáiról 1973-ban kiadott könyv 565 művét sorolja fel, ehhez járul még több száz szabad grafika. Az olasz egyesület, a B.N.E.L. gyászában mi is őszinte szívvel osztozunk.

Hibaigazítás: Szigeti István tagtársunknak a KISGRAFIKA 1978/1. számának 27. oldalán megjelent cikkében szerzői elírás következtében tévesen adtuk meg Rozsnyai Kálmán írói álnevét, amely helyesen: SIDNEY CARTON.

A külföldi posta 1978 folyamán gyakran jelentkezett szomorú hírekkel. *Cees Bunnik* 69 éves korában, *H. G. J. Schelling* 89 éves korában hunyt el Hollandiában. *Richard Kaljo* szovjet-észt grafikusművész kezéből is kihullott a fametsző véső, de jellegzetes humorú, fantáziadús könyvjegyei sokáig fogják őrizni az emléket.

Szomorúan közöljük olvasóinkkal a hírt, hogy a KBK ceglédi csoportjának egyik alapító tagja, kedves barátunk, *Maczelka Tibor* 53 éves korában váratlanul elhunyt.

Személyében művészetpártoló, különösen a kisgrafika műfaját értő, szerető és tevékenységünket támogató, nagyszerű embert veszítettünk el.

Kezdetől fogva úgyszólván minden rendezvényünkön ott volt. Rendkívüli aktivitással és hozzáértéssel érvelt, vitatkozott, véleményének a sajtóban is hangot adva. Rendszeresen tudósította a Pest megyei Hírlapot és az országos sajtót a ceglédi csoport munkájáról, kiállításairól és sikereiről.

Igazi lokálpatrióta módjára szerette városunkat, sokat tett a történelmi hagyományok ápolásáért és erre ösztönözte csoportunk alkotó tagjait is. Tevékeny közéleti ember volt. Számos ceglédi szervezet és intézmény érzi majd hiányát, fáradhatatlan tenniakarását, közügyekért való harcolását.

Amikor emlékének megőrzésére ígéretet teszünk, *Baranyi Ferencet* idézzük, aki mindannyiunk nevében fogalmazott az emlékére írt szép versében: Élni kétféleképpen lehet: /szolgálva – s kiszolgálva holtig. Aki tevékeny életet/ választott – sírjában se porlik.

TAGTÁRSAINK FIGYELMÉBE I

Kisgrafikáknál a nemzetközi gyűjtőszokás előírja az alkotásjegyzék (Opus) szerinti sorszám közlését, és a technikák nemzetközi jelzése alapján való műfaj jelzését is. Szokásos a metszetek elkészítésének évszámát is feltüntetni. A művész nevét, és a fent felsorolt három adatot a lapok hátsó oldalán, annak alsó részén szokás felírni ceruzával. A nyomat aláírása vagy szignálása a nyomat széle alatt szintén ceruzával történik.

A gyűjtők azonosítás céljából keresik a metszeten a bemetszett szignót. Ezeknek listáját művészekként jegyzik és ismertetik a gyűjtőkörök.

Alíráás
(szignó)

hátlap

Név-Ország Opus szám-műfaj-év

A KISGRAFIKAI ALKOTÁSOK NEMZETKÖZI MŰFAJ-JELZÉSEI:

I. Mélynyomás – Chalcographie – Impression en creux – Tiefdruck – Intaglio printing = C

- C 1 Acélmetszet – Gravure sur acier – Stahlstich – Syeelengraving
- C 2 Rézmetszet – Gravure sur cuivre – Kupferstich – Coppengraving
- C 3 Rézkarc – Eau forte – Radierung – Etching
- C 4 Hidegtű – Pointe sèche – Kaltnadel – Drypoint
- C 5 Foltmarás – Aquatinte
- C 6 Lágyalap – Vernis mou
- C 7 Borzolás – Manière noire

II. Magasnyomás – Xylographie – Impression en relief – Hochdruck – Relief printing = X

- X 1 Lapduc fametszet – Bois de fil – Holzschnitt – Woodcut
- X 2 Szálduc fametszet – Bois de bout – Holzstich – Woodengraving
- X 3 Linómetszet – Linogravure – Linoschnitt – Linocut
- X 4 Ólommetszet – Gravure sur plomb – Bleistich – Leadengraving
- X 5 Horganyomszet – Gravure sur zinc – Zinkstich – Zingengraving
- X 6 Műanyagmetszet – Gravure sur plastique – Plasticstich – Plasticengraving

III. Siknyomás – Kőrajz – Lithographie – Steindruck – L

IV. Szitanyomat – Sériographie – Seidedruck – Silk schreen = S

V. Fotomechanikai eljárások – Reproduction photographique – Fotografische reproduktion – Photographic reproduction = P

- P 1 Vonalas klisé – Cliché trat – Strichätzung – Line block
- P 2 Raszteres klisé – Cliché simili – Autotypie – Half tone
- P 3 Heliogravűr – Héliogravure
- P 4 Raszteres mélynyomás – Rotogravure – Auto-tiefdruck – Intaglio
- P 5 Fotókópia – Photocopie – Lichtdruck – Collotypie
- P 6 Fotólitográfia – Photolithographie
- P 7 Offszet – Offset
- P 8 Fotó – Photographie

VI. Tipográfia – Typographie – Typografisch – Typographic = T

Szines metszetről a /2, /3... stb. a dúcok számát jelzi.

(Például X2/3 = három dűcről nyomott száldűcot jelent)

Kézzel színezett metszetek jelzése = /col

(Például C 3/col = kézzel színezett rézkarc)

Az alkotásjegyzék (opus szám) rövidítése = Op.

(Például: Op. 25, Op. 345)

AZ 1978. ÉVI BESZÁMOLÓ ÉS TERVEK 1979-RE

Másodízben rendezzük meg decemberi klubnapunkon, amely véletlenül éppen Miklós napjára esik, az évszázó Miklulás-estünket. Előtte azonban fordítsunk pár percet arra, hogy beszámoljunk az elmúlt év eseményeiről, ismertessük jövő terveinket és válaszoljunk a felmerülő kérdésekre.

Első szavunk a kegyeletes megemlékezésé legyen. Szomorú év volt számunkra az 1978-as esztendőt pár hónap leforgása alatt veszítettük el elnökünket, *Varga Nándor Lajost*, a Magyar Népköztársaság érdekes művészt és *Dr. Illyés Sándor László* alelnökünket, mindnyájunk Laci bácsiját. Mindketten nemcsak viselt tisztségük alapján, hanem egész magatartásukkal, körünkhöz való ragaszkodásukkal, példamutató áldozatkészségükkel vettek részt gondjainkban, örömeinkben. Emléküket kegyelettel fogjuk megőrizni és az emlékezés mindig erőforrást jelent számunkra.

Új elnökünk, *Fery Antal* személye biztosíték arra, hogy az elnöki székbe méltó utód került. Valahányszor feladatok, nehézségek tornyosultak előttünk, az ő aktív segítségére mindig számíthatunk és a jövőben is fogunk számítani.

Most pedig tekintsük át az erre az évre készült munkatervet és nézzük meg, hogy mit tudunk abból megvalósítani. Résztvettünk a luganói nemzetközi ex libris kongresszuson, mégpedig népes delegációval. Ezúttal sikerült a magyar ajándékmappát *Varga Nándor Lajos* 25 fametszetét időben kijuttatni. A fennmaradó példányok hazai gyűjtőink is megvásárolhatják. Közreműködünk a FISAE könyvsorozat IV. kötetének szerkesztésénél is. *Gácsai Mihályt* mutattuk itt be. A nyomatok kiküldésénél, rajtunk kívül álló okokból, sok nehézségünk volt, de az utolsó pillanatban sikerült mindent kielégítő módon elrendezni. A következő nemzetközi ex libris kongresszus 1980-ban Linzben lesz, ahová társasutazást szeretnénk szervezni.

Az idei országos kisgrafikai találkozó Debrecenben volt. Hála *Lenkey István* debreceni vezetőségi tagunk fáradságot nem ismerő szervező munkájának, a nehézségek ellenére is sikeresnek könyvelhetjük el a találkozót.

A Fészek Művészklubban tartott klubnapjainkon is igyekeztünk bemutatókat szervezni. Februárban hagyományos módon az újrési grafikák kerültek tagjaink elé, a nemzetközi nőnapot pedig a „Nők a kisgrafikában” c. kiállításunkkal köszöntöttük. Áprilisi klubnapunkat ceglédi barátaink közreműködése tette emlékezetessé.

A találkozóról, grafikáról, művészeti eseményekről készült kiválóan fényképezett filmjük nagy érdeklődés mellett került levetítésre. Júniusban elhunyt elnökünkről és alelnökünkről emlékeztünk meg, bemutatva *Varga Nándor Lajos* egy sorozat önarckép-grafikáját, majd *Moskál Tibor* tagtársunk mutatta be a mesterről készített dokumentum-értékű filmjét. A nyári hónapok után októberben *Semsey Andor* számolt be a luganói kongresszusról. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom és a Párt 60 éves jubileuma is alkalmat nyújtott egy tematikus kiállítás megrendezésére. Az elmúlt évi sikeres Ady-kiállítás mint vándorkiállítás, megjárta Szombathelyt, Jászberényt (itt katalógus is készült hozzá), valamint Egert, Debrecent. Nőnap kiállításunk még Mátyásföldön és Pécsen is bemutatásra került. Elmaradt a fiatalok tervezett kiállítása, ez a jövő évre marad.

A KISGRAFIKA számainak megjelenése sajnos, rendszeresen eltolódik, ezért az idei 2–3. számot összevonjuk. Hiányoljuk a tagság közreműködését, a megígért cikkeket is csak többszöri sürgetésre – és akkor sem mindig megfelelő formában – tudjuk megkapni. Az 1972–1974 és 1975–1977 számokat be-kötöttjük és minden kötethez külön tartalomjegyzék készül.

A mappák kiadása terén is voltak nehézségeink. Az 1977-re tervezett *Varga*-mappa áthúzódott erre az évre, az ez évre tervezettek pedig a jövő évre maradnak.

Vezetőségünket – szomorú személyi veszteségeink következményeképpen – átalakítottuk és kibővítettük, annak összetétele a következő: Elnök: *Fery Antal*, alelnök: *Dr. Semsey Andor*, egyben a KISGRAFIKA szerkesztője, titkár: *Réthy István*, művészeti vezető: *Stettner Béla*, tagok a fővárosban: *Diskay Lenke*, *Dr. Soós Imre*, *Dr. Katona Gábor* és *Vén Zoltán*, a vidékiek közül pedig *Kopasz Márta* (Szeged), *Lenkey István* (Debrecen), *Nagy István* (Eger), *Nagy László Lázár* (Cegléd), *Pittmanné Mikó Ildikó* (Szombathely), *Poór Ferenc* (Veszprém) és *Szentesi Flórián* (Pécs).

FERY Antal fametszete X2

Most pedig lássuk a terveinket. Az 1979. év jubileumi év lesz: áprilisban lesz 20 éve, hogy Réthy István és Stettner Béla buzgolkodása következtében megalakult a Kisgrafika Barátok Köre. A jubileumot bankettel, kiállítással, művész-gyűjtő találkozóval kívánjuk emlékeztetessé tenni. A jövő évben szervezzük meg a fiatalok régen tervezett kiállítását is.

A jövő év kiemelkedő eseménye lesz az V. balatoni kisgrafikai biennálé is, amelyet össze akarunk kapcsolni az országos találkozóval. Keszthelynek Zala megyéhez való csatolása és az ottani múzeum állagának meg nem felelő volta miatt a keszthelyi találkozás kedves tervéről le kellett mondanunk. A találkozó színhelye valószínűleg Veszprém, a kiállítás pedig a tihanyi múzeum lesz. A fejleményekről mindenkit időben tájékoztatunk.

Klubnapjaink lényeges eseménye lesz a tervszerű előadás- és bemutató program. Ehhez biztosítjuk minden hó első szerdájára a gobelin-termet. Tagságnak feladata, hogy aktív részvételével, áldozatos közreműködésével, tegye indokolttá ennek a helyiségnek a rendszeres használatát. Tervezett programunk nemcsak grafika vonatkozású lesz (Van Gogh, Nemzetközi kongresszusok, Mai magyar grafika, Grafikai technikák, stb. stb., bemutatásokkal, diavetítéssel). A jövő évet is Mikulás-esttel szeretnénk zárni.

Értesítünk 1979. évi 1–2. számát összevonva jubileumi évkönyvként adjuk ki. Mappakiadási tervünkben szerepel egy jubileumi mappa 20–24 lappal, (ezt a tagok féláron kapják meg), továbbá Fery Antal, Diskay Lenke, Gácsi Mihály és Stettner Béla mappái.

Bár terheink fokozatosan emelkednek, nem tervezzük az évi tagdíj emelését. Költségvetésünk összege 240 ezer forint, amelynek ötödrészt sem teszi ki a tagdíjából származó bevételünk. A fennmaradó tekintélyes összeg patronálóink és a Művész Szakszervezet támogatása. Művészeti vezetők, Stettner Béla olyan megértő légkörben tudja érdekeinket illetékes szinten képviselni, hogy – legalább is anyagiak terén – bizakodással nézhetünk a jövő elé.

Jubileumi év előtt állunk. jubileumi évet zárunk le: Fery Antal ebben az évben töltötte be a 70. életévét, Stettner Béla pedig éppen ma, Mikulás napján az 50.-et. Szeretettel köszöntjük őket és kívánjuk, hogy jó egészségben, barátaik szeretetétől övezve munkálkodhassanak továbbra is.

S. A.

DISKAY Lenke lametszete X1

ÚJ TAGOK

- Dr. Bérces Judit, kutató orvos, 4300 Tg. Mures, Bodor P. u. 28. Románia
 Biri Gábor nyug.tanár, 4220 Hajdúböszörmény, Csanády u. 6.
 Kelemen Tibor, lakatos, 7633 Pécs, Hajnóczy u. 35.
 Sipos Sándor, tanár-könyvtáros, 4300 Tirgu-Mures, Ciocanului 16/a Románia
 Soós Jánosné, amatőrfestő, 6794 Ullés, Tanya 169
 Villányi János, agrármérnök, 6239 Császártöltés, Tavasz u. 24.
 Várhelyi Gyula, könyvesboltvezető, 3922 Taktaharkány, Honvéd u. 20/b
 Arany Tóth Tibor, könyvtárvezető, 7630 Pécs, Bélmonostor u. 6.
 Barabás Gabriella tanár, 1144 Budapest, Füredi A. 5/A
 Dalmay Árpád tanár, 295510 Beregszász, Kalinyin u. 7. Kárpátalja Ud. SSR
 Dávid Dezső, művezető, 2747 Törtel, Dózsa Gy. u. 30/a
 Erdélyi Mária tanár, 6721 Szeged, Juhász Gy. u. 12.
 Fodor Attila, orvos-műszerész, 7625 Pécs, Ótemető u. 17.
 Gasztonyi Ferenc, tanuló 8756 Nagyrécsa, Kossuth u. 63.
 Dr. Hajós Erzsébet, főorvos, 6720 Szeged, Kazinczy u. 12. II. 7.
 Kalmár István grafikus, 1042 Budapest, József A. u. 39.
 Kovács Albert műszerész, 6791 Szeged, Majális u. 38.
 Róth Attila István, nyomdász, 2200 Brasov, A. Vlahatu 38B.145/A. Románia
 Szabó László, tanár, 4220 Hajdúböszörmény, Kossuth u. 13. II. 7.
 Urbán László, grafikus, 1113 Budapest, Tornavár u. 22.
 Varga István egyetemi hallgató, 2030 Érd, V. Könyves K. u. 9.
 Vári György tanuló, 8200 Veszprém, Halle 7/E. VI. 16.
 Vári Gábor balettnövendék, 1114 Budapest, Gellért rkp. 1.
 Dr. Vörös Miklósné, tanár, 8800 Nagykanizsa, Vöröshadsereg u. 2/a. II.2.

a Magyar Képzőművészek Szövetsége,
a Veszprém Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága,
a Veszprém Megyei Muzeyumi Igazgatóság és
a Kisgrafikai Barátok Köre

1979. július 15 és augusztus 20. között
a tihanyi múzeumban rendezi meg az

V. BALATONI KISGRAFIKAI BIENNÁLÉT

Kedves Barátunk!

A Balatoni Kisgrafikai Biennálé célja, hogy a magyar kisgrafika műhelyévé váljon. A műfaj sajátosságaiból adódóan kívánja arra ösztönözni az alkotókat, hogy a képi ábrázolás keretein belül válasszák alkotói témául a tanácsköztársasági jubileum és a nemzetközi gyermekév gondolatainak művészi kifejezését. E témákra a szabad tárgyválasztás mellett pályázatot hirdetünk.

Kiállításunkra csak a Magyar Képzőművészek Szövetségének, illetőleg a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapjának tagjai küldhetnek műveket, szabad témákban 10, a két pályázati témában pedig 5-5 alkotást, maximálisan 20x20 cm. nagyságban.

Beküldhető szabad grafika, ex-libris és alkalmi grafika az utolsó két év terméséből, az alábbi sokszorosító eljárásokkal:

fametszet
linometszet

részkarca
részmetaszt

litográfia
szitanyomat

A pályázati témákat legsikeresebben megvalósító, és a legmagasabb esztétikai színvonalat elért műveket a rendezőszervek díjazásban részesítik.

Alkotásait 1979. június 4-én és 5-én kérjük eljuttatni a
G. D. Megyei Művelődési Központhoz Veszprém, Dózsa Gy.u.2.8201.

Veszprém, 1979. január

Csohány Kálmán
a Képző- és Iparművész Szövetség
képzőművész alelnöke

Szász András
Veszprém Megye Tanácsa
tanácselnök-helyettese

König Róbert

KÖNIG Róbert linómetszete X3

A LUGANOI XVII. NEMZETKÖZI EX LIBRIS KONGRESSZUS ALKALMÁBÓL KÉSZÜLT NYOMTATVÁNYOK

Catalogo. XVII. Congresso Internazionale dell'Ex libris all'insegna Carpe Diem. CH-Lugano (TI) 16–20 agosto 1978. M.E. Leboroni kongresszusi plakátjának reprodukciója díszítette már a kongresszus előtt szétküldött kötet címlapját. A kiállításokat G. Mantero ismertette, a két pályázat szabályzatának és eredményének közlése után (I. a kongresszusi beszámolót) Kalasnyikovról, a szimbolikus ex librisokról, az elsiedelni apátság ex libriseiről, Remo Wolfról, stb. olvashatunk rövid írásokat. A két pályázat pályaműveinek beérkezés szerinti felsorolása, majd a pályázó művészek betűrendes címjegyzéke után a kongresszusi résztvevők jegyzéke zárja a gazdagon illusztrált kötetet.

Artisti dell'Exlibris IV. Edizione A.P.E.L.-Porto – 1978. A III. kötet sikere ösztönözte arra a portugál egyesületet, hogy elvállalják a IV. kötet kiadását is. A Carlo Chiesa által bevezetett, A.M. da Mota Miranda által szerkesztett kötet a következő cikkeket tartalmazta, általában az ismertetett művész 8–8 eredeti művének mellékletével: (Zárójelben közöljük a cikk szerzőjének nevét, valamint azt, hogy a cikk milyen nyelven lett közölve) Albert Saner, Svájc (Ernst Wetter: német, portugál); Amerikai egyveleg James Hayes, Jacques Hnizdovsky, Dan Burne Jones, Vitautas O. Virkau, Lind Ward egy-egy ex librise (Audrey Spencer Arellanes, angol), majd Dan Burne Jones angol nyelvű írása a fametszetű ex libris művészetről; Ake Holm, Svédország (B.S.Nordin-Pettersson, francia, német); Ernst Huber, Franciaország (Léon Busser, francia); Jorma Piironen, Finnország (Toivo Asikainen; német, francia); Gian Luigi Uboldi, Olaszország (Gian Franco Grechi; olasz, francia); Gács Mihály (Semsey Andor, francia, portugál); Leopold Hofmann, Ausztria (Gustav Dichler, német, olasz); Maria Josefa Colom, Spanyolország (Pepita Pallé; spanyol, angol); Czeslaw Borowczyk, Lengyelország (Janusz Szymanski; francia, angol); Bernhard Kuhlmann, N.Sz.K. (önéletrajz; német, francia); Jürgen Dont, N.D.K. (Ekkehard Hieronimus; német, olasz); Aulo-Gélio, Portugália (José Vicente de Braganca; portugál, olasz, angol, francia); G.M. (Mia) Pot-Van Regteren Altena, Hollandia (Jan Rhebergen; holland, angol); Néhány kanadai grafikus: Louis Brien, Suzanne Dumouchel, André Linglet (P.–A. Fournier; francia, angol); Edmund Peter, Dánia (Kaj Welsch Riis; dán, német); Dafinel Duinea, Románia (Corneliu Dima-Dragan; román, angol); Antoon Vermeulen, Belgium (Ludo Segers; flamand, francia); Angol ex librisek – a jelen helyzet (P.C.Beddingham; angol); Anatoli Kalaschnikow (L. Diakonitsine; francia, Carlo Chiesa; olasz, német); Vladimir Komárek, Csehszlovákia (Mirko Kaizl; angol, portugál). – A kötet lényegesen heterogénebb, mint a korábbiak. Az eredeti grafikák mellett jelentős helyet kapott a klisé is. Az egyetlen színvonal ellenére ez a kötet az év nagy kiadványa és megvalósításáért minden elismerés megilleti a portugál egyesületet.

Drei Schweizerische Exlibris-Künstler. Bern, 1978. A Schweizerische Exlibris Club reprezentatív művészei közül Kobi Baumgartner 3, Hans Tomamichel 2 és Hanns Studer 3 színvonalas lapját tartalmazó mappát nyújtotta át a kongresszusi résztvevőknek.

Gastone Cambin: Gli Ex libris araldici nella Svizzera italiana. Lugano, 1978. A svájci heraldikus társaság kalauzainak VI. köteteként a kongresszus alkalmával kiadott mű gazdag illusztrációs anyaggal mutatja be az olasz-svájci címeres ex libriseket a XVI. századtól napjainkig.

XVII. Congresso . . . Lugano, 1978. Como, 1978. Edizione a cura della BNEL. Az olasz egyesület Pietro Giacometti bevezetésével egy 14 lapból álló mappát készített, Gian Luigi Gerosa, Diego Donati, Ernesto Guffanti, Mariaelisa Leboroni, Tarquinio Sergio, Virgilio Tramontin, Gian Luigi Uboldi, R. Wolf és mások műveiből. R. Wolf metszette linoba a címlapot is. Kiadva 600 számozott példány.

Presenca da Associacao Portuguesa no XVII Congresso . . . Lisboa, 1978. A 300 számozott példányban kiadott portugál mappá 22 könyvjegyet tartalmaz, közöttük 10 acél-, illetve rézmetszetet, ezeket egy kivételével António Paes Ferreira metszette, a maga és mások rajza után. Említhetők még Rui Fernandes klisérajzai és az Aulo-Gélio vízfestményeiről készült klisényomatok.

Die Deutsche Exlibrisgesellschaft e.V. widmet diese Mappe . . . Frankfurt/M, 1978. 320 számozott példány. A 21 ex libris közül Hermann Huffert, Rudolf Koch, Johannes Lebek, Johann Naha, Herbert Ott, Norbert H. Ott, Ellen Beck fametszetői és Elfriede Weidenhaus finomvonalú klisérajzai emelhetők ki. A mappát Paul G. Becker állította össze.

Dem XVII. Europäischen Exlibris-Kongress in Lugano gewidmet von der Österreichischen Exlibris-Gesellschaft (Wien). A 10 lapos osztrák mappa 3 ex libris (E. Hallermayer, M. Kislinger, H. zum Tobel) mellett városképeket és alkalmi grafikákat is tartalmaz, így Hubert Woyty-Wimmer hűsvéti lapját 1932-ből.

XVII. Internationaler Exlibris Kongress . . . Suomen Exlibris-Yhdistys (Helsinki, 1978) Az első finn kongressusi mappa 10 klisélapot tartalmaz, a művészek közül a szakirodalomból Erkki Tanttu nevét ismerjük.

Michael Florian- en tjekkisk grafiker og hans exlibris. Dansk Exlibris Selskab 1978. A dán egyesület a csehszlovák M. Florian 30 fametszetű exlibrisét tartalmazó kiadványát nyújtotta át a kongresszusi résztvevőknek. A négy nyelven közölt bevezetést Václav Poppe írta.

Exlibris-Almanach 1978. Pirckheimer- Gesellschaft im Kulturbund der DDR. A színvonalas almanach-számot az NDK társulás adta ki, köszöntve a kongresszus résztvevőit. Bevezetésképpen a társulás tagjai kedvenc könyvjegyeiket ismertetik, majd Günter Hess ír a gyűjtés kérdéseiről. Egy Kalasnyikov-cikk után Ute Willer ír Helmut Franck lipcei gyűjtőről, majd D. Schmidmaier az orvosi exlibrisekről.

Otroski Ekslibrisi 1978. Az Exlibris Sloveniae egyesület az első jugoszláv gyermekexlibris-kiállítás katalógusával köszöntötte a kongresszust, ismételten rámutatva arra a fontos szerepre, amit az ex libris az ifjúság művészetnevelésében játszik.

Ballade de l'Ex-libris. Jules de Marthold. A négyoldalas bibliofil kiadvány, az American Society of Bookplate Collectors and Designers ajándéka, arról tanúskodik, hogy az elgépesedett Amerikában is élnek még a tipográfia nemes hagyományai. Külön füzetke közli még Dan Burne Jones összeállításában Rockwell Kent alkotásjegyzékét.

6 exlibris af Christian Blaesbjerg. Exlibristen Nr. 161. Frederikshavn, 1978. A Klaus Rödel bevezetésével és ismertetőszövegével ellátott füzet kongresszusi és luganói vonatkozású, finom vonalkultúrájú könyvjegyeket tartalmaz.

Varga N.L. 25 ex libris '77 Budapest. A 300 példányban készült mappát még életében a mester állította össze. Négy száldúc kivételével a többi a címlappal együtt lapdúc. Halála után körünk vezetősége úgy döntött, hogy kegyeletes megemlékezésül ezt a mappát nyújtjuk át a kongresszus résztvevőinek, amint azt az ajándékpéldányokhoz mellékelte magyar és olasz nyelvű ajánlással is közöltük. A mappát Varga Nándor Lajos kisgrafikai alkotásjegyzéke teszi teljessé.

Magánkiadványok:

Ex libris Jacques Rasdolsky. Liege, Belgique. A 200 példányban kiadott mappa a grafikus és gyűjtő Rasdolsky 12 klisé-exlibrisét tartalmazza.

Appunti ticinesi. Ex libris di Pier Luigi Gerosa. Rogeno, 1978. Ticinói, közöttük luganói tájakat, épületeket ábrázolnak az építész és grafikusművész kőrajz-könyvjegyei, számszerint 19. A szép kiállítású kötet 200 + 75 példányban került kiadásra, mint P. L. Gerosa XII. ex libris-könyvecskéje.

XVII. Congresso Internazionale EX LIBRIS. A Majda Mavri által összeállított és Ljubljánában 120 példányban kiadott mappa Adi Arzenek szlovén grafikusművész 10 tollrajzának: ex libriseknek és egyéb kisgrafikáknak klisényomatait tartalmazta.

Vilko Cekuta: Ex libris. Lugano 1978. A 20 oldalas kétszínben nyomtatott füzetke a művész 40 könyvjegyének reprodukcióját adta.

Andruskó Károly: 28 color exlibris. Senta, 1978. A Luganot és környékét ábrázoló ex librisek részben több dűrcről lettek nyomtatva, részben pedig kézzel színezve.

Andrzej Szeles: 8 exlibrisów dla przyjaciól. XVII Miedzynarodowy Kongres Exlibrisu- Lugano. A lengyel művész 8, tollrajz után készült klisényomatú exlibrisét bemutató füzet 100 számozott példányban készült Walbrzych-ben.

S. B. 12 metszet A 35 példányban, kézynomással előállított kis mappa Stettner Béla kongresszusi könyvjegyeit tartalmazza. A Luganot és tavát, környező hegyeit, a találkozás és gyűjtés örömeit érzékeltető lapdúc-fametszetek, részben két színben nyomva, sommázó, kevés eszközzel sokat mondó előadás-módjukkál és ötletes kompozíciójukkál megérdemelt figyelmet keltettek.

S. A.

DISKAY Lenke fametszetei X1

A KÖNYVTÁROS GALÉRIÁJA

E cím alatt több mint másfél éve kerül havonta bemutatásra a Könyvtáros című folyóirat hasábjain a mai magyar ex libris művészet egy-egy képviselője. A folyóirat korábban is gyakran tudósított kisgrafikai kiállításokról, a lapban megjelent illusztrációk legnagyobb mennyiségét is a könyvkultúrától elválaszthatatlan ex librisek jelentették. Mindemellett a szerkesztőség a könyvtárak és egyéb intézmények részére készített könyvjegyek, alkalmi grafikák rendszeres bemutatásával kedvező propagandát is teremtett az elsősorban csak gyűjtők körében ismert kisgrafikának. Amíg azonban nem volt olyan egységes rendező elv, amely az ilyen illusztrációk válogatásakor érvényesült volna, a folyóirat képzőművészeti anyaga meglehetősen vegyes benyomást keltett. Ezt szüntette meg az az új szerkesztői gyakorlat, amely szerint egy-egy lapszám csak egyetlen művész grafikáit mutatja be, Ezzel egyidőben a művészről és munkásságáról a Könyvtáros galériája sorozatcím alatt megjelenő részletes (egy lap terjedelmű) cikk tájékoztatja az olvasót.

A folyóirat tehát nem többre, mint arra vállalkozott, hogy átfogó képet nyújtson a mai magyar kisgrafikáról. Az eddig bemutatott alkotók névsorát vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a lap máris sokat tett a kisgrafika népszerűsítéséért. Nem a megjelenés időrendjében közölve a következő művészek lettek bemutatva: *Andruskó Károly, Buday György, Diskay Lenke, Fery Antal, Józsa János, Karancsi Sándor, M. Kiss József, Kopasz Márta, Kőhegyi Gyula, Perei Zoltán, Sterbenz Károly, Stettner Béla, Szilágyi Imre, Tavasz Noémi, Varga Nándor Lajos, Várkonyi Károly, Varsányi Pál.*

A művészeket bemutató tanulmányok rendszeresen ismertetik az alkotók életútját, legjelentősebb kiállításait, művészetük sajátosságait, a grafikaikat bemutató kiadványokat, irodalmat. A terjedelem szabta határok ellenére úgy érezzük, hogy a két hasábos cikkek sokoldalúan tájékoztatnak, újat mondanak a kisgrafika területén ismerős gyűjtőknek is. (A többnyire azonos szerkezeti felépítettségű cikkek másolatainak gyűjteményes kiadása a későbbiek során az ex libris gyűjtők hasznos kislexikona lehetne.) Szót ejthetnénk még a számonként bemutatott 15–20 ex libris válogatásáról, ez általában a művészeken múlik, így munkásságukat jól jellemző lapokat láthatunk.

A cikksorozat, amely folyamatosan jelenik meg a könyvtárosok folyóiratában, figyelmet érdemel a kisgrafika gyűjtők körében is.

A. A.

SZ. KÜRTI KATALIN: XIX. SZÁZADI GRAFIKA A DÉRI MÚZEUM GYŰJTEMÉNYEIBEN. Kiny. a Debreceni Déri Múzeum 1976. évi évkönyvéből 235–265.1. Debrecen, 1977.

A Déri Múzeum 19. századi grafikai gyűjteményének áttekintése tiszteletre indítja a mai szemlélt azok iránt, akik e század elején időt, pénzt és fáradságot nem kímélve összegyűjtötték és közkinccsé tették az előző korszak grafikát művelőinek munkáit.

Sz. Kürti Katalin a Déri Múzeum 1975. évi évkönyvében a 20. századi grafikai gyűjtemény összetételét ismertette (ismertetésére visszatérünk). Ez alkalommal az előző századbeli alkotások bekerülésének történetét, a gyűjtemény összetételét tekinti át.

A városi múzeum alapját Löfkovics Artur (1863–1935) debreceni órás és ékszerész 1902-ben azzal vetette meg, hogy magángyűjteményét Debrecennek ajándékozta. Ezt az ajándékot régi debreceni családok gyarapították és a Déri Frigyes hagyatéka tette teljessé. A későbbiek során városi, állami adományból és vásárlásból gyarapodott és gyarapszik a gyűjtemény.

A gyűjteményben a rézkarc, rézmetszet, litográfia és fametszet mellett egyedi rajzok és aquarellek találhatók nagy számmal.

A Szerző részletesen ismerteti a 19. századi rézmetszeteket és rézkarcokat. A gyűjteményben az ismeretlen művészek alkotásai mellett ismert debreceni és egyéb hazai vagy hazánkban alkotó művészek lapjai is megtalálhatók (*Lumnitzer János György, Beregszászi Pál, Gottfried Prixner, Perlaszka Domokos, Kieger Béla stb.*).

Nagyon gazdag a 19. századi litográfia gyűjtemény. A legjobb hazai litográfiát készítő művész sereg képviselve van a gyűjteményben: *Barabás Miklós, Kallós Kálmán, Kriehüber József* mellett megtaláljuk Jókai Mór egyetlen kőrajzát, és *Wofel Károly* munkáit, kinek debreceni működésétől számítjuk a helyi könyvnyomtatást (1845–1846), stb.

A kőrajzok jeles személyiségek portréit (Jókai, Vörösmarty, Kazinczy, Révész Imre, Teleky László stb.), híres festmények másolatai (Munkácsy Mihálytól, Böhm Páltól, Orlai Petrik Somától stb.) és sok épületképet, város részletet mutatnak be (a régi Kollégium, a Debreceni Színház, Nagytemplom stb.), a kor szokásának megfelelő életképek a korabeli emberek öltözetét, ünnepét, munkáját elevenítik fel.

Bemutatja a tanulmány a gyűjteményben található színezett fényképeket és a kézzel színezett litográfiákat is. Majd a 19. századi aquarellekről, rajzokról is szól a Szerző.

Sajnálatos, hogy a gyűjteményben található 19. századi ex librisekről és alkalmi grafikákról nem szól a tanulmány. Bizonyára a Déri Múzeum ez intím grafikai műfaj darabjaival is rendelkezik a vizsgált korszakból.

Lenkey István

ÖRMÖS PÉTER: A MAI MAGYAR KISGRAFIKA ÉS A SZÍN KOMPOZÍCIÓS LEHETŐSÉGEI.
(Szakdolgozat a Pécsi Tanárképző Főiskolán. 1978.)

Örmös Péter budapesti tanár nemrég készült főiskolai szakdolgozata viseli ezt a számonkra igen érdekes címet. Így örömmel olvastuk és úttörő szerepe miatt ismertetésével szívesen foglalkozunk.

Az 50 gépelt oldal terjedelmű tanulmány vizsgálódásait a kisgrafika fogalomkörébe tartozó alkotások közül kizárólag az alkalmi grafikára és az ex librisre korlátozza. A bevezető részben a szerző szemléletes meghatározását közli ezeknek a kisgrafikai alkotásoknak, történeti áttekintést adva stílusváltozásairól, melyek függvényei a kor művészeti áramlatainak. Az ex libris történetéről szólva helyesen látja meg a két évenként rendezett nemzetközi kongresszusok előrelendítő, iránymutató szerepét. Ezért tömör összefoglalását adja az eddigi kongresszusoknak, ismertette több magyar kongresszusi mappát, egyben felsorolja az ott díjat nyert magyar művészeket.

A tudósi lelkiismeretességgel, nagy forrásanyag áttanulmányozásával készült szakdolgozat a színes ex libris iránti igény jegyében íródott. Sajnálattal állapítja meg ugyanis a szerző, hogy a színes ex librisek száma viszonylag kevés. Hiányérzetének indokolására többek között megemlíti, hogy még a debreceni virágkarnevál alkalmával kiállított, csak virágot ábrázoló színes ex libriseknek az aránya is igen alacsony. 1975-ben a kiállítási anyagnak alig 15 százaléka volt színes.

STETTNER Béla
linómetszete X3

A vizsgálódás céljával annak tanulmányozását tűzi ki, hogy a kisgrafikai motívumok között milyen szerepet játszik a szín, az hogyan differenciálja a motívumokat, mi a szín szerepe a téma kifejtésében. Alaposan vizsgálja a képző és az írásmező kompozíciós elemeit, nem felejtkezve el ezek egyensúlyáról, összhangjáról sem.

Külön-külön fejezetben foglalkozik a magyar ex libris néhány megbecsült művészeivel. Ennek során FERY ANTAL, a PÓKA házaspár, STETTNER BÉLA és DISKAY LENKE munkásságát méltatja 8–10 színes alkotásuk elemzésével.

A befejező részben így foglalja össze a tanulságot: „Amikor tanulmányomhoz hozzákezdtem, arra számítottam, hogy a legtöbb problémát az a bizonyos harmadik szín okozza, mely a két szín egymásra nyomtatásakor keletkezik. Felkészültem a kontraszthatások, színharmóniák vizsgálatára is. Erre azonban nem kerülhetett sor.” . . . „A tanulmányozás során feladatom eléggé leegyszerűsödött. Mivel a háromszínnymású metszetek vizsgálatáig nem jutottam el, általában két dúc egymáshoz való arányának, viszonyának és elhelyezésének ismertetésére szorítkoztam. Eközben viszont engem is meglepett az egyes típusok és a típusokon belüli finom árnyalatok sokasága.”

Hans Lützeler könyvéből idézi a szerzőnek azt a kívánságát, hogy a színeket teljesen egymásra kell hagyni, hogy kapcsolatba lépjenek egymással. „Ez a kapcsolat – írja a szakdolgozat szerzője – kisgrafikusaink előtt még eléggé ismeretlen vagy nem vesznek róla tudomást. A színek túlnyomórészt a rajz tartozékaként, másodlagos szereppel rendelkeznek. A kisgrafikák rajzossága a tartalmi kifejezést illetőleg hasznos, sőt kívánatos. De, hogy a színt megfosszák attól a lehetőségétől, hogy önmaga közölkjön bizonyos tartalmakat, ez kevésbé érthető.”

A tanulmány írójával együtt joggal kívánhatjuk a több dúcról nyomott, színes ex librisek, alkalmi grafikák számának növekedését. Az érdekeltek, az alkotóművészek „védelmében” azonban el kell mondanunk, hogy az ex libris és általában minden grafika legrégebb megnyilvánulási formája a „bianco e nero” azaz a fekete-fehér volt. Ehhez a kifejezőmóddhoz sok művész érthetően ma is ragaszkodik. A színes ex libris készítése sokkal bonyolultabb, mint az egy színben nyomotté. Ez a körülmény a szűk nyomdai kapacitás és a borsos árak mellett a színes nyomatok készítését nagyon megnehezíti.

Urmös Péter szakdolgozatát sok értékes gondolat-felvetése miatt jelentősnek tartjuk és lelkiismeretes kutató munkájához, a jó ügy iránti lelkesedéssel, élvezetesen megírt tanulmányához csak gratulálni tudunk. A befejező sorok arra utalnak, hogy sok hasznos tapasztalata, kutatási eredménye vár még elmondásra. Mint a KBK új tagja, ilyen témájú írásaira lapunk hasábjain a jövőben számítunk. Dr. Soós Imre

GY. SZABÓ Béla fametszetei XI

Gy. Sz. B.

TÓTH BÉLA: GY. SZABÓ BÉLA MŰVÉSZETE. Kiny. a Debreceni Dériy Múzeum 1976. évi évkönyvéből, 267-299. 1. Debrecen, 1977

Gy. Szabó Béla művészetéről számtalan ismertetés, értékelés jelent meg már eddig is. Tóth Béla is többször írt már Gy. Szabóról (Hajdú-Bihari Napló 1965. november 14; Alföld 1966. 1. szám; Alföld 1966. 9. szám; Művészet 1966. 9. szám; Művészet 1968. 4. szám; Hajdu-Bihari Napló 1969. október 30; Művészet 1970. 1. szám; Hajdu-Bihari Napló 1975. augusztus 24. stb.). A hetvenedik születésnapra készült írásban áttekinti a művész életútját, értékeli műveit és a korszakokat meghatározókat részletesen elemzi is. Tóth Béla úgy vélik, hogy Gy. Szabó művészete nemcsak az erdélyi és magyarországi képzőművészetnek jelentős része, hanem ő az, aki az európai fametszést, „Mert ma Európaszerte nincs versenytársa, – a legkiválóbb kínai, japán fametszők színvonalára emelte.”

A műszaki egyetemet végzett Gy. Szabó festőnek indult. Pasztelljeivel és rajzaival mutatkozott be először. Koós Károly buzdítására kezdett fametszéssel foglalkozni. Grafikai ismereteit Varga Nándor Lajos vezetésével mélyítette el. Munkálkodását meghatározza az ember szeretete és az ember ügyének, gondjának és örömének, munkájának és eredményeinek a felvétele. Emellett a gondos szerkesztési mód is jellemző művészetére. „A gondos szerkesztésben én hajlandó vagyok Gy. Szabó mérnöki erényeit is látni” írja Tóth Béla. Lehet, hogy így igaz, az kétségtelen, hogy nincs egy felesleges vonal, de nincs egyetlen megmunkálatlanul hagyott felület sem művészünk lapjain.

Fametszetes könyveinek sora jelent meg (Liber Miserorum, 1935; Barangolókönyv, 1939. stb.), a későbbi utazásait is könyvek örökítik meg, pl. Mexikói tél.

A grafika mellett hű maradt a pasztellezéshez is. Pasztelleinek száma meghaladja az ezret. Fametszeteinek a száma is ezren felül van. A fametszet nagy „kézműves” készséget és kitartó türelmet igényel. Gy. Szabó munkássága mindkét igény kielégítésében a legmesszebbre és a legmagasabbra jutott. Lapjain az egész világot magáénak mondhatja művészünk. A teremtett világ együtt van alkotásain.

Fametszetű lapjainak mérete messze felül haladja a hagyományos méreteket, van 600x395 mm méretű alkotása is.

A tanulmány Gy. Szabó ex libris és alkalmi grafikáival nem foglalkozik. Bizonyára eddig még senki sem állította össze a művész kisgrafikai alkotás-jegyzékét és ez nehezíti meg azok értékelését. Jó lenne, ha a művész közelében élő ex librist és alkalmi grafikát gyűjtők időt, fáradságot nem sajnálva összeállítanák Gy. Szabó kisgrafikai alkotásjegyzékét, hogy ezzel is teljesebb lehessen az a sokoldalú művész élet, melyet Tóth Béla kitűnően elemez.

Lenkey István

LES TROIS BÉLIERS — 4. szám, 1977. szeptember

„A három kos” — ez a címe a francia könyvkiadók egyesülete időszaki lapjának. A szokatlan lapcím az egyesület három kosfejből álló emblémájára utal. Lapunkban azért foglalkozunk ezzel a kiadvánnyal, mert terjedelmének majdnem felét ex libris vonatkozású cikkek töltik ki. Ilyen írás DANIEL MEYER cikke az 1898-ban született és 1975-ben elhunyt JEAN CHIÈZE francia grafikusművészről. JEAN LEBEDEFF és VALENTIN LE CAMPION mellett a francia ex libris-művészet nagy alakja volt ő olyan időkben, amikor az ottani gyűjtőknek még sem egyesülete, sem ex libris folyóirata nem volt. Lapjai kis méretük ellenére kifejezőek. „A művészet nem a méretek kérdése” — idézi a cikkíró vele kapcsolatban Claude Roger-Marx mondását.

„Tegyük személyessé könyvtárunkat” címmel PAUL PFISTER barátunk közöl ismertetést a könyvbarátok számára az ex libris szerepéről. Történeti visszapillantásként megemlíti, hogy az első német ex libris a 15. század harmadik harmadában készült. Franciaország egy 1574-ben keletkezett ilyen alkotást mondhat a magáénak. Az ex libris újjászületését a 20. században tapasztalhattuk s ebben nagy része van a „keleti” országoknak, így többek között Lengyelországnak, Csehszlovákiának és Magyarországnak.

NORDISK EXLIBRIS TIDSSKRIFT 1978. évf. 2. szám — 130. füzet

75. születésnapja alkalmából CHRISTIAN BLAESBJERG dán grafikusművész munkásságát ismerteti a lap. A művész eddig 430 exlibrist alkotott. A cikket a róla szóló bibliográfia és az utolsó hat évben alkotott könyvjegyek jegyzéke egészíti ki. — A régi ex librisművészetet ismertető sorozatukban ez alkalommal BRUNO HÉRAUX (1868–1944) német művészről is H. FOGEDGAARD. Az életművet 212 ex libris tette gazdagabbá. — A dán gyűjtők bemutatása során ebben a számban ERIK SKOVENBORG dán orvossal ismerkedhetnek meg az olvasók. Csak 1970-ben kezdett el gyűjteni, mégis négyezernél több lapja van. Saját ex libriseinek száma 26, melyeket neves európai művészek készítettek. Lapszemléjünkben a KISGRAFIKA 1977/3. számának és a Bordás-mappánknak ismertetését találjuk.

EX LIBRIS REVUE 1978. évi 2. szám

Örömmel tapasztaltuk, hogy a lapnak ez a száma igen sok magyar vonatkozású közleményt tartalmaz. KLAUS RÖDEL a lap első cikkében VARGA HAJDU ISTVÁN grafikusművészt mutatja be. Bevezető soraiban elmondja, hogy ha egy külföldi gyűjtő a magyar ex librisre gondol, elsősorban *Bordás, Diskay, Fery, Varga N.L., Stettner* neve jut emlékezetébe. A rézkarc művelői közül *Tempinszky* és *Vén* nevét emlegetik. Az egyelőre kevésbé ismert Varga Hajdu István művészi kifejezési területe a tollrajz, de fa-, lino- és rézmetszeteket is készít. 1974. óta szerepel kiállításokon és 1976 óta foglalkozik ex librisek készítésével, így felesége, Diskay Lenke példáját követve, ő is belépett a magyar ex libris-művészek sorába. A lap a magyar művész 9 könyvjegyet közli illusztrációként. — ARNO PIECHOROWSKI a finn ex librisről szóló írásában elmondja, hogy e nép ex libris-művészetét két helyen ismerheti meg az oda vetődő turista. A helsinki Egyetemi Könyvtár 8.000 ex libris megtekintését teszi lehetővé a látogatóknak. Egy másik lehetőség a Hvittrask városka építészeti együttesében rendezett állandó kiállítás, melyen néhány száz alkotás ad bepillantást a jelenkor finn ex libris-művészetébe. — „Látogatás Diskay Lenkénél” — ez a címe CLAUS RÖDEL négy fényképpel is illusztrált, hangulatos cikkének. A szerző a magyar művész-házaspár vonzó otthonában a magyar népművészet alkotásainak gazdag gyűjteményét csodálhatta meg. Így természetesnek tartja, hogy mindkettőjük nagyra értékelt, egyéni hangú művészetét a magyar népművészet ihleti. — Bő lap- és könyvszemléjünkben az alábbi magyar kiadványokról olvashatunk: *Józsa János és Kósa Bálint* mappája (Debrecen), „Ceglédi ős '77”, „Természet világa a kisgrafikában” (1976), *Bordás Ferenc* (Kisgrafika Galéria, Veszprém, 1977), *Stettner Béla*: 12 akt- ex libris (1977).

EX LIBRIS WERELD 1978. évf. 2. szám

„Az örökéletű Jugendstil” című cikk ennek a mozgalomnak kisgrafikai megnyilvánulásait mutatja be néhány képpel is. Új kezdeményezés a lap- és könyvszemle, mellyel a holland gyűjtők lapja létezőbbé vált. Örömmel fedeztük fel itt Galambos Ferenc 53 oldalas tanulmányának ismertetését, amelyet Bordás Ferencről írt, s melyet Klaus Rödel adott ki a dániai Frederikshavn-ban.

L'EX LIBRIS FRANCAIS 40. évf. 127. szám (1978. március)

MEYER-NOIREL asszony cikke a belga vegyész-mérnök, amatőr művész, ANDRÉ GASTMANS arcképes exlibriseit mutatja be. A híres emberek ex libriseiről szóló rovatukban Etiópia utolsó császárának, Hailé Szelassziének könyvjegyet mutatja be a kanadai FOURNIER. „Az ex libris kongresszusok nagy alakjáról”, T. PRZYKOWSKY lengyel gyűjtőről kegyeletes hangon emlékezik meg a francia gyűjtők gazdag kiállítási lapja.

MITTEILUNGEN DER Ö.E.G. 1978. május

A Bécsben megjelent négy oldalas ex libris-újság részletes lapszemlét közöl az európai exlibris-lapokból. Magyar vonatkozású közlemény e számban nem jelent meg.

EX LIBRIS – BUCHEIGNERZEICHEN 1978. május

A svájci secesszió neves ex libris-művészeről HERMANN HIRZEL-ről (1864–1939) szól a lap első cikke. A Buenos Aires-ben született művész a berlini akadémián tanulta a festészetet. Ex libriseinek száma néhány száz, bennük a növényi ornamentika az uralkodó elem. — JOSEF HAAS-TRIVERIO (1889–1963) művészetére a Carlo Chiesa által rendelkezésre bocsátott négy beragasztott lap és rövid cikk emlékezett. Az autodidaktika művész Rómában élt. Legalább 60 újság, folyóirat foglalkozott művészetével. Számos kiállítása során műveit Budapesten is bemutatták. — Igen figyelemre méltó vállalkozása a lapnak az „Ex libris gyűjtemények” c. sorozat, melyben most a baseli Egyetemi Könyvtár gazdag gyűjteményét ismertetik. Mintegy 18.000 ex librist őriznek ott, köztük a híres Wegmann gyűjteményt, a „Svájci Ex libris” c. kétkötetes mű szerzőjének hagyatékát. Ez utóbbi cikk szerzője ERNST WETTER. — Sok hozzászólás érkezett a „Hogyan szerezhetünk ex librist?” című korábbi cikkükhöz. Egy gyűjtő leveléből a következőket idézi a lap: „Itt Svájcban 400 Frankot kérnek egy ex librisért. Ehhez járul még a nyomatok költsége. A Kalasnyikov által készített ex librisért a nyomatokkal együtt mindössze 100 Frankot fiztettem.”

MITTEILUNGEN DER D.E.G. 5. szám, 1978. július

„Bemutatjuk Medgyessy Miklós magyar grafikust”. Ez a címe a nyugatnémet lap első cikkének, melyben a 44 éves, Kapuváron élő művész munkásságát ismerteti Dr. ZELTNER ERNŐ. A cikket 2 színes lino metszet kíséri. MEDGYESSY MIKLÓS 1955. óta vesz részt kiállításokon, első ilyen egyéni bemutatkozása 1962-ben volt a Rábaközi Múzeumban. Muzsikus felesége révén érdeklődése a zene felé is irányult, számos grafikája utal a zene világára. Alkalmi grafikái nevét a határon túl is ismertté tették. — Meleg szavakkal köszönti a lap a 65 éves HANS KRAUSE gyűjtőtársat, a DEG titkárát, akinek nevét a magyar gyűjtők is bizonyára jól ismerik. — Híreik között olvastuk, hogy a DEG az 1950. és 1978. évek között megjelent valamennyi kisgrafikai évkönyv, kiadvány adatait tartalmazó regisztert most állíttatja össze. Az 1979-ben megjelenő kiadvány előreláthatólag 15 nyugatnémet márka lesz. — „Ex libris-kezdeményezés Északon” címmel írt cikkében KLAUS RÖDEL barátunk arról számol be, hogy Frederikshavn dán városkában művészeti múzeum nyílik, melynek érdeklődési területe az ex libris lesz. Mint minden más kisvárosban, itt is eddig meghiúsult minden törekvés, hogy valamilyen, a művészettel foglalkozó egyesületet hozzanak létre. Az új városháza építése tette lehetővé olyan helyiségek felszabadulását, ahol még 1978-ban megnyílik az új múzeum. Első bemutatkozásuk nemzetközi ex libris-kiállítás lesz, melyen 10 országból 20 művész anyaga szerepel. A cikkíró a múzeumot a belga St. Nikolaasi ex libris-központ észak-európai partnereként kívánja működtetni. Rödel barátunknak szívből gratulálunk erről a helyről is az új múzeumhoz! Tevékenységüket figyelemmel kísérjük. — A befejező részben HELGA LANGE grafikus-művész alkotásjegyzékét közli a lap az 1971–1978. évekből, néhány illusztráció kíséretében.

LENKEY Zoltán rézkarca C3

EX LIBRIS WERELD 1978. évf. 3. szám

A holland kisgrafikai lap legújabb számában JAN RHEBERGEN hat oldalas cikkét közli az 1889-ben Amszterdamban született ENGELIEN REITSMA VALENCA holland grafikusnőről. A cikkel együtt közölt alkotásjegyzéke 71 ex librisének adatait tartalmazza.

EX LIBRIS NYT 1978. október (19. évf. 4. szám)

Dán barátaink folyóiratában tanulságos megjegyzéseket olvashatunk a luganói kongresszus szervezési hibáiról, melyeket nekünk sem árt megszívlelni, hiszen ha nem is kongresszust, de kisgrafikai találkozót nálunk is megszerveztünk. Helytelen volt, írja a lap, hogy a kongresszusi kiadványokat más helyen osztották ki, mint a résztvevők nevét feltüntető jelvényeket. A városban először járó külföldiekkel ezt a hangosbeszélőkön tudatni kellett volna. Az első nap programját nagyon gyérnek találták. Sok gyűjtő bosszankodott amiatt, hogy a cseretermek este zárva voltak. Kifogásolták a résztvevők, hogy a hivatalos bejelentések, megnyilatkozások egyedül olasz nyelven hangzottak el. Sokak véleménye szerint érdemtelen művek kaptak díjakat, ez a zürichi szakértelmét kérdőjelezi meg. Azt is kifogásolták a dán gyűjtők, hogy a kongresszuson olyan ex librisek is szerepeltek, melyeken nem volt feltüntetve a tulajdonos neve.

A kongresszus dícséretére említik a gyűléstermek ízléses és praktikus berendezését, a névkártyák szép kiállítását. Nagyon értékesnek tartják a régi ex librisek kiállítását. A kongresszus díszére válik az a tény is, hogy a katalógus szép kiállítású, jól szerkesztett és hogy a résztvevők azonnal kézhezkapták a FISAE évkönyv 4. kötetét is. Csodálatos volt az alpesi kirándulás, nagyon jó volt az ottani ellátás. Dícsérik a találkozó szívélyes légkörét, mely minden résztvevő számára maradandó élményt jelentett.

GRAPHIA BULLETIN 71–72. szám (1977. évi 1–2. szám)

A nagy késéssel 1978. őszén megjelent kettős számuk a korábbinál jobb papíron, offset technikával készült. Jelenleg ez a belga folyóirat a legszebb kiállítású az összes ex libris-újság között. Az új külsőtől a tartalom sem marad el. A. GASTMANS terjedelmes tanulmánya a szecesszió ex libriseinek történetét foglalja össze, sok képpel, a cikk végén gazdag bibliográfiával. Ehhez a témához kapcsolódik FRITS HAANS cikke az 1900-ban Antwerpenben rendezett ex libris kiállításról, melyet a szecesszió virágzásának idején rendeztek. Az 1928-ban született VLADIMIR KOMAREK cseh művészt M. KAIZL mutatja be. A művész először üvegművészetet tanult s az üvegiparban dolgozott. 1954-ben fejezte be tanulmányait a prágai képzőművészeti főiskolán. Kisgrafikáiban szokatlan világ, a szürrealizmus kap teret. A cikk megírásáig 200-nál több ex librist készített, fa-, linometszet és rézkarc technikával. Ezek jegyzéke a cikk függelékében található.

NORDISK EX LIBRIS TIDSSKRIFT 1978. évf. 3. szám 131. füzet

A lap első cikkeként örömmel láttuk GALAMBOS FERENC dán nyelvű tanulmányát a Romániában élő, 1932-ben született KARANCSI SÁNDOR magyar grafikusművészről. 1962. óta 300 könyvjegy került ki műterméből, ezek főként rézkarcok és linómetszetek. Kisgrafikáiból 5-öt illusztrációként közöl a lap. — KAREL SAFÁR cseh grafikusról M. KAIZL cikkében olvashatunk. Az 1938-ban született művész sokféle technikát művel, de a rézlemez a legkedvesebb kifejező eszköze. — Lapszemléjünkben 18 országban megjelent 46 különféle kiadványt ismertetnek. — „Olvasóink ex librisei” rovatukban NAGY LÁSZLÓ LÁZÁR ceglédi művészünk egy vonzó küllemű hölgyével találkozunk: Carbonara Francesco részére készült lapján. Mivel a szép hölgy nem visel ruhát, nem állapítható meg, hogy milyen nemzetiségű, azaz hogy a magyar ex libris-művész, vagy Carbonara úr honfitársnőit jeleníti-e meg?

ZPRÁVY S.S.P.E. 1978. 2. szám

A húsz évvel ezelőtt PÁVEL SIMON-ról három különböző szerző által írt cikk is olvasható a cseh gyűjtők Prágában megjelent lapjában. Ex libris-művészetüket bemutató sorozatukban most JAN KAVAN munkásságáról ír J. PROKOP. Budapesten a Csehszlovák Kultúrában nemrég mutatták be JIRI SVENGSBIR munkásságát. A lapban most gyógyszerész tárgyú ex libris-kiállításról olvashatunk.

Dr. Soós Imre

A. KALASNYIKOV fameszetei X2

RÉSUMÉ

Dans l'article premier on lit le compte rendu d'ANDOR SEMSEY sur le cours des événements du Congrès Internationale de Lugano. Les collectionneurs de la Hongrie y étaient représentés par 22 participants, parmi eux nos artistes illustres: Diskay, Józsa, Stettner, Várkonyi. Le troisième degré du Prix de la Ville de Lugano fut adjugé à notre compatriote Zoltán Perei. Sa xylographie rétribuée fut publiée sur la page 4 du numéro présent.

En juillet 1978 se déroulait à Debrecen la Cinquième Entrevue Nationale des collectionneurs hongrois de l'ex libris. C'est Mme PITTMANN qui évoque dans son article les épisodes des jours agréables, passés dans cette ville hongroise historique. Les prix de l'exposition ont obtenu Vladimir Szabó, Zoltán Perei et István Püspöki. (P. 7-9.)

„L'importance de la petite graphique dans la culture populaire" c'était le titre de la conférence du Dr SÁNDOR SZAMOSUJVÁRI retenue à l'occasion de l'Entrevue de Debrecen. Nous publions in extenso le texte de sa conférence. (P. 10-14.)

A Hajduböszörmény on a organisé une exposition des ex libris représentant les portraits des écrivains, poètes, etc. IMRE LÁZÁR analyse les créations y exposées. (P. 15-16.)

ISTVÁN LENKEY présente l'artiste hongrois IMRE SZILÁGYI qui est né en 1942 à Debrecen. Il a fait ses études à Eger, Hongrie Nord. A présent il vit à Hajduböszörmény. Ses créations graphiques gardent l'influence sympathique de l'art populaire hongroise. (P. 21-23.)

Nous publions la prose de l'artiste hongrois ZOLTÁN VÉN sous le titre „Sur moi-même, sur la petite graphique et le collectionnement". Ses explications spirituelles, souvent mêlées d'ironie émettent plusieurs questions délicates, e.g. la valeur artistique des ex libris en circulation actuelle. (P. 25-27.)

ISTVÁN DELY écrit sur l'activité scientifique du feu NÁNDOR LAJOS VARGA qui a fondé sa connaissance artistique durant ses deux années de recherche au Musée British. A l'âge de 36 ans il a été nommé à la chaire de graphique à Budapest, dans l'Académie des Beaux-Arts. Malgré ses occupations nombreuses d'enseignement il a réalisé une série des livres spéciales sur la graphique, tirés à la main, en exemplaires strictement limités. Ses telles publications, pleines d'illustrations originales étaient:

„L'EAU-FORTE" (en 1935, 150 exemplaires)

„LA GRAVURE SUR CUIVRE" (en 1938, 100 exemplaires numérotés),

„LA XYLOGRAPHIE" (en 1940, 100 exemplaires numérotés, 200 exemplaires non chiffrés).

„L'ART DE LA LIGNE" (en 1944, 99 exemplaires numérotés, 234 exemplaires non chiffrés).

L'article très important énumère détaillément les autres publications du notre président regretté. (P. 31-34.)

Zdenek MÉZL fametszete X2

KAMPER Lajos rézkarcá C3

ISTVÁN RÉTHY évoque le souvenir du célèbre collectionneur hongrois récemment décédé Dr **SÁNDOR LÁSZLÓ ILLYÉS**. Avant la deuxième guerre mondiale il était un fonctionnaire de la MEGE et un des fondateurs de la *Guilde Ajtósi Dürer*. Jusqu'à l'heure de sa mort il était le vice-président de notre Société des Amis de la Petite Graphique. Sa collection Michel Fingesten contenait 630 créations de l'artiste, c'était un cabinet hors de pair en Hongrie. Les collectionneurs garderont pieusement le souvenir de notre cher **LACI BÁCSI**. (P. 37-38.)

Le 12 juin 1978 — avec sa 1245ème création — a fêté ses 70 ans **ANTAL FERY** artiste hongrois bien connu par le monde de la graphique. C'est S. A. qui présente ses compliments à l'artiste excellent qui est à présent aussi le président de la K.B.K. (P. 39-40.)

Parallèlement S. A. fait une salutation à **BÉLA STETTNER**, à l'occasion de son 50ème jour de naissance. L'artiste très actif, créateur des *ex libris* innombrables de haute qualité artistique, est le directeur artistique de la K.B.K. depuis sa formation. (P. 41.)

„Voyage dans le pays des sapinières” c'est le titre de l'article de **SÁNDOR SÓLYOM** dans lequel notre ami raconte ses expériences parmi les collectionneurs, artistes célèbres de la Transylvanie. (P. 43-51.)

Dans la rubrique „FORUM DES COLLECTIONNEURS” Dr **BÉLA KELEMEN** fait le récit de sa rencontre avec la petite graphique. A présent il échange 13 *ex libris* portant son nom. (P. 53-55.)

Les nouvelles de la vie d'*ex libris* se trouvent sur les pages de 56 à 65. Dans notre rubrique „Casier de bibliothèque” nos collaborateurs analysent des publications diverses sur l'*ex libris*, récemment parues. (P. 69-74.)

En dernier lieu dans sa revue de presse Dr **IMRE SOÓS** nous tient au courant des revues d'*ex libris* étrangères. (P. 75-78.)

III./KUL 64/1978 — Megjelent 500 példányban 7 ív (A/5) terjedelemben
79046 DATORG Nyomda — F.v.: Harkai József

KIADVÁNYOK

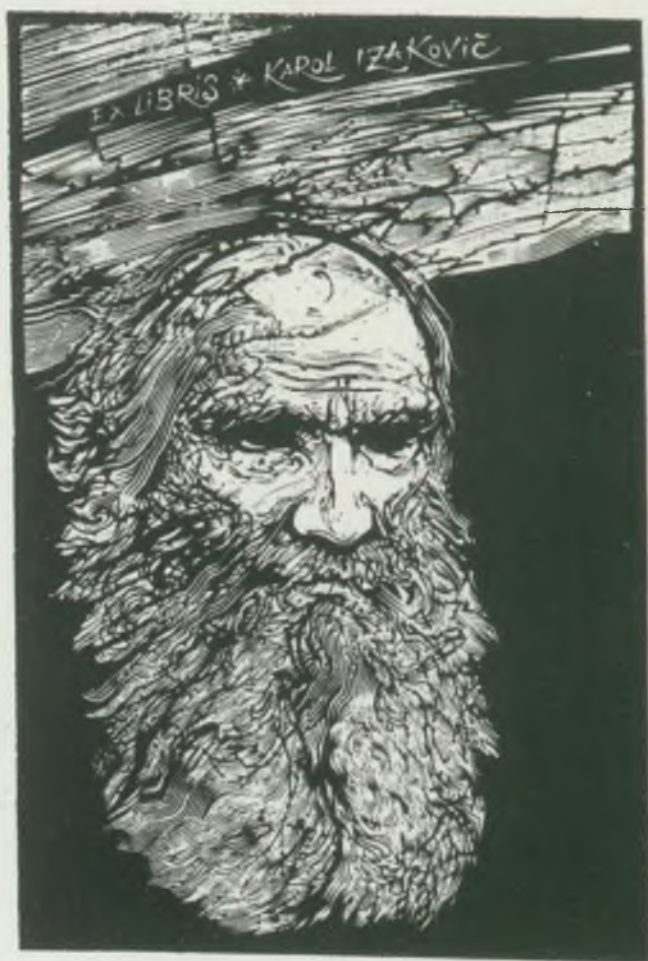
Felhívjuk, különösen új tagjaink figyelmét, hogy az alábbi kiadványaink titkárunknál megrendelhetők:

Lipcsei kongresszusi mappa 10 linó és fametszettel	20.- Ft
Hamburgi kongresszusi mappa 10 linó és fametszettel	20.- Ft
1967 Bpesti Baráti Találkozó kiállítási katalógusa	5.- Ft
Ugyanezen Találkozó mappája 20 linó és fametszettel	40.- Ft
Comoi kongresszusi mappa 20 linó és fametszettel	40.- Ft
KBK 10 éves Jubileumi Évkönyve, lénvásznonkötésben, 168 oldal terjedelemben, 55 illusztrációval, Kner nyomda gondozásában	80.- Ft
A XIII. Budapesti Nemzetközi Kongresszus mappája, 37 linó és fametszettel, lénvásznonkötésben	87.- Ft
Kisgrafikai Értesítő II. kötete. Folyóiratunk 1968–71. évfolyamai kötve 442 oldal terjedelemben. Már csak néhány példány. (Az első kötet már elfogyott)	100.- Ft
Dániai kongresszusi mappa, 30 fa és linómetszettel	60.- Ft
Jugoszláviai kongresszusi mappa 12 fa és linómetszettel	30.- Ft
German Ratner moszkvai grafikus mappája 10 műanyagmetszettel	30.- Ft
Lisszaboni kongresszusi mappa 20 linó és fametszettel	50.- Ft
Lisszaboni kongresszusi mappa 20 linó és fametszettel, valamint 8 rézkarral	130.- Ft
Ady lapok – 15 fa-, linó-, rézmetszet, szitanyomat és rézkarc	150.- Ft
Bordás Ferenc: Hárminc fametszet c. mappája	40.- Ft
Varga Nándor Lajos: 25 Ex libris	130.- Ft

Vidéki megrendelés esetén 6.- Ft portókötséget levélbélyegben mellékeljenek.

Művészi grafikák, élenjáró művészeink alkotásai
a KÉPCSARNOK budapesti és vidéki termeiben

Igor RUMANSKY fametszete X2